

Ung Berättarscen

2006-2010

SLUTRAPPORT

Mohamed Hassen, 13 år, berättar somaliska sagor på två språk för lågstadielklasser, med flera nyanlända somaliska barn, på St Olofsskolan i Sundsvall. Snabbt upp på scen var en av projektets strategier.

- ✓ 1300 tonåringar i mångkulturella områden utbildade i muntligt berättande; alla har stått på scen och berättat för publik.
- ✓ 400 vidare till fortsättningskurs, 75 till mer avancerade berättarprojekt.
- ✓ Lärarkåren på 8 skolor i landet har fått en kort workshop i berättande.
- ✓ 3700 skolelever har upplevt en Berättarrazzia.
- ✓ Tusentals har hört de unga berätta vid föreställningar, berättarkvällar, festivaler.
- ✓ 30 nya unga berättare i landet, 14-20 år, kan nu anlitas för berättaruppdrag.

Ida Junker är initiativtagare till Ung Berättarscen. Här med ett gäng unga berättare utanför Stadshuset i Sundsvall, där de skapade en berättarscen på Nationaldagen 2009.

"Berättandet har utvecklat mitt svenska språk otroligt."

"Berättandet har utvecklat mitt svenska språk otroligt mycket med tanke på att jag inte har svensk bakgrund. Dessutom har berättandet lärt mig att använda min röst, precis som jag själv vill. Jag älskar att stå på scenen och berätta, ibland blir jag rädd för att publiken inte ska uppskatta mig, som tur är syns inte det, det är bara en känsla jag får, men när jag ställer mig på scenen försvinner den känslan."

Ur ett brev från Milica Gardasevic, 14 år, maj 2010

En berättarfestival! Fantastiska traditionsbärare och nyskapare inom en urgammal konst, från Iran, England, Frankrike, träffas i Stockholm och möter en stor publik på sex olika scener... Där sitter de, kurande på en liten båt i Nybroviken eller i en sal på Musikmuseet, och alla lyssnar de till ord. Men inte bara ord! Inom var och en breder en värld ut sig, med landskap, detaljer, dofter... Och när en berättelse är slut ruskar de lite på sig, ser sig omkring och känner att de så innerligt varit tillsammans med alla andra där inne.

Detta var 2004. Så började Fabula. Efter att vi då skapat den första Fabula-festivalen, vaknade längtan efter att dela med oss, att få se nya unga ansikten ivrigt ta sig an berättelserna och konsten att trollbinda. Vi hittade på ett stort och härligt hyss: Ung Berättarscen. Nu skulle hundratals ungdomar landet runt få smaka och prova! Vi skred till verket, med en stor, glimmande skatt från Arvsfonden, Kulturrådet, Framtidens Kultur och andra.

Varför startade vi Ung Berättarscen? - Bakgrund

Vi började med att försöka skapa en vision. Vi byggde den på våra tidigare erfarenheter som berättare och pedagoger sedan några årtionden. Det här var vad vi kom fram till:

1. Det muntliga berättandet Vi har arbetat med berättande sedan åttiotalet och med dess renässans i västvärlden. Vi brinner för att återerövra det muntliga berättandet, den mest ursprungliga formen av språklig kommunikation, det äldsta sättet att förmedla information, kunskap, etik och underhållning, den djupa källåder som andra konstarter - litteratur, teater - springer ur.

2. Demokrati Ungdomars röster är för tysta i det offentliga rummet, liksom många invandrade grupper. Det är en demokratifråga att bidra till att de kan göra sig hörda och få vara kulturbärare och förebilder. Muntligt berättande är en folklig, lättillgänglig och enkel kommunikationsform, där lyssnaren är djupt engagerad och medskapande. Den passar alla från småbarn till äldre, från stressade affärsmän, struliga tonåringar till funktionshindrade.

"Otroligt nog svarade hon: Självklart!"

"En tjej i åttan har haft väldigt svårt att uttrycka åsikter och tankar, hon har inte velat prata alls. När hon kom tillbaka efter att ha uppträtt på festivalen i Stockholm, bad jag henne berätta något. Otroligt nog svarade hon: Självklart! Sen samlade hon alla i ring, satte sig och tittade på varenda en, hon fullkomligt ägde klassrummet. Sen berättade hon lugnt en hel story för klassen. Det var magiskt! Hennes självkänsla är stark idag."

Ann-catrine Lilieqvist, lärare Nackstaskolan, Sundsvall i intervju

3. Brobyggande Vi vet av erfarenhet att olika berättarsituationer innebär ett starkt och respektfullt möte mellan generationer och grupper med olika kulturell bakgrund, att de kan öka förståelse och medkännande.

4. Språkutveckling Undersökningar visar att muntligt berättande verkar gynnsamt på ungas språkutveckling, särskilt deras literacy, den (skrift)språkliga kulturen som helhet. Invandrarhemmen har ofta fördelen av starkare bevarade rötter i muntlighet och historieberättande. Vi vill bidra till att det uppmärksammas mer.

5. Pedagogiskt verktyg Ännu på sextiotalet var prov i muntligt berättande ett villkor för att få komma in på lärarutbildningen. I Norge har man arbetat för att få in formuleringar om muntligt berättande i läroplanen för grundskolan, och lyckats. I vår kultur finns en stark dominans för skriftspråklig kultur, inte minst i skolans och bibliotekens arbete. Vi vill bidra till det muntliga berättandet som pedagogiskt verktyg i skolorna och till att den berättarkultur som finns bland barn och ungdomar hålls för värdefull.

6. Berättelserna Vi vill låta de traditionella, folkliga berättelsernas finurlighet, skönhet och visdom, som inte vet av gränser eller språkbarriärer, bidra till att länka samman människor från olika kulturer.

7. Biblioteksutveckling Vi tycker att bibliotek och skolbibliotek har en viktig roll som "kulturhuset mitt i byn". Här finns alla traditionella berättelser. Vi vill bidra till att de får liv i muntlighet.

8. Förnygring Det muntliga berättandet i landet bärs upp av berättare med ganska hög snittålder. För att en konstart ska kunna spridas, förnyas och införlivas behövs en förnygring, en ungdomssatsning.

9. Berättarrörelsen i Sverige driver olika verksamheter, från berättarkaféer och Öppen scen till Berättarslam, öppna föreställningar runt eldar eller på torg, scenarrangemang och festivaler. Vi vill skapa ingångar för ungdomar till detta.

Berättaren Peter Hagberg underhåller med en historia på berättarlägret 2009.

Och vilka är Fabula?

Fabula Storytelling Festival är en stiftelse som driver en internationell berättarfestival och projektet Ung Berättarscen, UBS. Fabula Storytelling ek för är ett systerföretag, där de fyra delägarna försörjer sig på berättande och berättarutbildningar. Fabula består av Peter Hagberg, Ida Junker, Mats Rehman och Kersti Ståbi.

Hur nådde vi målen? - Genomförande

Vår vision var de nio punkterna ovan. Visionen bröts ner till några syften och mål med projektet. När vi nu ska sammanfatta och utvärdera, framstår de som något otydligt formulerade. Vad är övergripande, syften, och vad är mål, som går att mäta? Här delar vi upp dem:

Syften/mål

- **Medvetenhet** Att muntligt berättande på de sex orterna finns i många ungdomars medvetande, vardag och fritid som en konststart man kan ägna sig åt likaväl som rockmusik eller sport.
- **Berättarföreningar** Att de lokala berättarföreningarna riktar sig mer mot ungdomar.
- **Fler berättare i yrkesverksamhet** Att fler lärare, bibliotekarier och andra vuxna-kring-de-unga efterfrågar berättarföreläsningar, utbildningar och själva börjar använda sig av muntligt berättande.

"De till och med ifrågasatte en av föreläsarna"

På barn- och fritidsprogrammet gjorde man ett projekt kring barnkonventionen, med besök i klasser. De unga berättarna steg in i en klass klädda som rörmokare, började knacka på elementen... Det övergick så småningom till att alla berättade historier om mobbning, ett Forumspel drogs igång, där alla var med och påverkade skeendet. Sedan deltog man också på en stor Röda Korset-konferens.

"När de varit på Röda Korset och berättat och jag mötte dem i korridoren, de var helt uppe i taket, så upprymda."

"När vi gick från konferensen gick vi som på rosa moln, alla elever gick fram och talade, de vågade ställa frågor till de vuxna, en till och med ifrågasatte en av föreläsarna - som kollade och fick ge honom rätt!"

"Det var en av de gångerna som målet verkligen har nåtts. Ingen av dem har missat vad barnkonventionen är."

"Den där adrenalinkicken de får när det går bra att berätta för publik, det är klart de vill åt den igen! Förut har jag inte ens vågat föreslå att de skulle kunna arbeta med teater, nu gör de det av sig själva."

Lärare på Dragonskolan, Umeå i intervju

Mål

- **Unga berättare** Att det på var och en av projekt-orterna Umeå, Sundsvall, Tyresö, Botkyrka, Skärholmen och Åhus har utvecklats fyra stycken unga, duktiga, engagerade och aktiva muntliga scenberättare, totalt 24 st. i projektet.
- **Berättarverksamheter** Att det muntliga berättandet på de sex orterna får en förankring i skolor/bibliotek och ger upphov till olika berättarverksamheter.
- **Mångkulturellt** Att projektet förläggs till mångkulturella skolor.

Har vi uppnått detta?

Ett av våra mål är tydligt mätbart: UBS har frambringat fler än 24 nya unga berättare, snarare finns det nu ca 30 nya unga berättare i landet, mellan 14 och 20 år, som kan anlitas för berättaruppdrag av olika slag, en del av dem kan också göra workshops. De fungerar som nya ambassadörer, arrangörer och inspiratörer för det muntliga berättandet. Vi har därmed utbildat framtida konkurrenter till oss själva och det är vi nöjda med. Vi tror att breddning och förnyring är nödvändigt för att konstarten och redskapet muntligt berättande ska kunna växa och utvecklas.

"Det stärker dem för framtiden."

"Ni lyfter fram deras självförtroende, det ger en egen utveckling som jag tror är väldigt central. Att sitta och plugga ämnen är en sak, men att kunna stå och tala framför en större mängd människor som man inte ens känner, det stärker dem för framtiden."

Paul Alsén, rektor Nackstaskolan, Sundsvall i intervju

Vi förlade projektet huvudsakligen till mångkulturella skolor, men av olika skäl blev det också en blandning. Den visade sig faktiskt vara mycket bättre. Vi har sett många möten och vänskapsband mellan grupper av ungdomar som helt klart inte skulle ha mötts och gjort saker tillsammans om det inte vore för Ung Berättarscen. Vi vill också framhålla demokratiaspekten, som vi nämner i visionen. Flera av de unga som varit med i Ung Berättarscen är eller har blivit aktiva även i samhällslivet, bla i politiken. De säger sig ha haft nytta av berättarutbildningen vad gäller att våga göra sin röst hörd. Medvetenheten om muntligt berättande på projektorterna

Berättaren och folksångerskan Kersti Ståbi undervisar och berättar på det andra berättarlägret i Ljungby 2009.

har höjts, kanske framför allt pga genomslaget i media. På vissa orter, som Sundsvall och Umeå, har många ungdomar numera klart för sig att man kan "hålla på" med berättande på fritiden, många vet också vart man i så fall ska gå. Ung Berättarscen har allmänt sett varit en vitaliserande kraft. De lokala berättarföreningarna har stärkts, och fått ett visst tillskott av ungdomar. Tyvärr har samtidigt en förening lagts ner, i början av projektperioden. Berättarverksamheterna har ökat, men vårt mål med en "förankring" i skola/bibliotek är osäkert. Många lärare rapporterar att de börjat använda eller bli medvetna om berättande i undervisningen, och i vissa av skolorna finns en stark önskan om mer fortbildning. En del befintliga berättarevenemang, bla på bibliotek, har fått mer och yngre publik. Efterfrågan på berättare har sannolikt ökat något.

"Det var fantastiskt kul att jobba ihop med Titi."

"Nairobi dag 2: Senare på dagen hade vi workshop som leddes av Mats tillsammans med de två kenyanska killarna Titi och Newton och en kenyansk tjej som hette Wangari. Vi var i en jättefin park med många annorlunda och fina träd, fina blommor och apor som var nyfikna på vad vi gjorde. Vi jobbade två och två, jag jobbade tillsammans med Titi. Jag började med att berätta en historia som jag hade med mig från Sverige. Sedan jobbade vi två tillsammans med den historien i ett par timmar. Efter det berättade Titi en kenyansk historia för mig och så jobbade vi på ungefär samma sätt med den. Vi gjorde även en del övningar, bla koncentrationsövningar. Workshopen var mycket inspirerande och utvecklande. Det var fantastiskt kul att jobba ihop med Titi. I slutet av dagen var jag helt degig i hjärnan, det blev lite jobbigt med engelskan då, man tappade liksom allt för hjärnan var inte riktigt med."

Elin Jönsson, 17 år, skriver dagbok från utbytet med Zamaleo i Kenya i juni 2010

Två saker till förtjänar att framhållas: Det första är språk- och lästräningen. Via det muntliga berättandet, har otaliga språkfrågor diskuterats, ordförståelse, meningsbyggnad, verbformer, retoriska grepp, genrer... Berättelserna har oftast förmedlats via läsning, därför att det varit mest praktiskt. Böcker och läsning har varit en naturlig del av projektet. Detta har skett implicit, utan att någon har tänkt på det som undervisning, eftersom glädjen i att lyssna på eller framföra berättelser liksom överskuggar det.

Det andra är själva berättelserna. Vi har låtit hundratals ungdomar (och tusentals lyssnande barn) ta del av och arbeta med en stor skatt av traditionella berättelser, från Tusen och en natt till antik mytologi, från Bröderna Grimm till afrikanska dilemmasagor. Detta kulturarv har satt igång diskussioner och processer kring textidentifiering, värderingar, motiv, historia och kulturskillnader.

Sibon Kabir, 15 år, berättar på Skansens festival Barn och böcker i maj 2010. På scenen förvisades också alla de böcker historierna var hämtade ur.

Berättare från Ung Berättarscen på scen på berättarfestivalen Sigana i Nairobi, Kenya juni 2010.

Till sist: Har Ung Berättarscen varit nyskapande? Renässansen för storytelling i västvärlden är nu ca 25-30 år gammal. Ändå är företeelsen fortfarande sällsynt och många känner inte till den. En satsning på muntligt berättande, både som konstart och pedagogiskt verktyg, av den omfattning, bredd och målmedvetenhet som Ung Berättarscen visar, har inte gjorts tidigare.

Nedan beskriver vi vad vi åstadkommit, också en del av vad som hänt utan vår direkta inblandning. Vi beskriver också vad som varit underlättande och till hinder. Sist listar vi de partners vi haft, samt sammanfattar utvärderingar och intervjuer. Vi följer Arvsfondens mall för projektredovisning. Inga namn är fingerade, men många namn är ersatta med ett neutralt "en flicka/pojke". Bilder och citatrutor är inte länkade till huvudtexten, utan förekommer här och där.

"Berättartraditionen har inte någon utbredd ställning i skolan"

"Jag vet ju att det finns en berättartradition i världen, men jag har aldrig kommit i kontakt med den förrän jag mötte projektet. Berättartraditionen har inte någon utbredd ställning i skolan, jag har inte kommit i kontakt med det som något systematiserat någonstans där jag har arbetat. Då har jag ändå hållit på sedan 1969, på ett antal olika skolor"

Paul Alsén, rektor på Nackstaskolan, Sundsvall i intervju

Så här skulle det åstadkommas:

Övergripande metoder/aktiviteter:

- Berättar-läger, seminarier, möten årligen på en berättarfestival.
- Berättarföreningar, Berättarslam och ungdomsverksamhet ges ekonomiskt/praktiskt stöd.
- Berättar-studio, där ett antal unga från hela landet går mer avancerad vidareutbildning.

Metod för skolan:

1. Workshop för all personal på skola/ bibliotek, även modersmåls-lärare, skollledning osv.
2. Berättarrazzia för alla elever i alla årskurser på en skola eller ett gymnasie-program
3. Berättarverkstad grund, halvklass, 4 träffar, med avslutande publikföreställning för förskola/ lågstadium. Obligatoriskt på skoltid.

”När kommer dom igen?”

”Jag har en kille som har jättesvårt att koncentrera sig och fokusera, som bara älskar att lyssna, han var helt tagen av berättarrazzian: När kommer dom igen? Han älskar sagor, det är det flera som gör. En annan kille, som kommer från Afrika, hakade på direkt: Min mamma berättar den här sagan...”

Maria Stevanovic, lärare Tunaskolan, Botkyrka i intervju

4. Berättarverkstad fortsättning, halvklass 4 ggr med avslutande publikföreläsning på en svårare nivå (offentlig, vuxenpublik, delta i berättarrazzia eller liknande). Frivilligt på skoltid.
5. Berättarverkstad fortsättning, frivilligt utanför skolan/skoltiden, offentligt berättande via lokala verksamheter, för berättaruppdrag och annan framtida förankring.

Utbildningar, föreläsningar, berättarrazzior, berättarläger och resor

Hela den pedagogiska delen i skolorna, för elever och lärare, med berättarrazzior, utbildningar i tre steg och föreläsningar, har genomförts enligt planerna. En skillnad är dock att vi inte involverat biblioteken och modersmålslärarna. Punkt 5 ovan, de ungas berättarföreläsningar och aktiviteter utanför skolan, har sett olika ut på orterna. Även målet att starta en mer avancerad nationell utbildning efter det sista utbildningssteget har genomförts, med delvis annan finansiering: Berättarstudion har haft 16 deltagare och är finansierad hela 2010. Vi arbetar på att permanenta den.

”Jag vill berätta sådana där frågor!”

”Mohamed från Somalia hade svårt med svenskan. När han kom till berättarkursen ville han först inte öppna munnen. Men när han lyssnat på berättande vid flera tillfällen, var det uppenbart att han kände igen sig.

När vi gjorde vår första föreläsning för lågstadiet berättade han egna historier som han kunde sedan förut, för trettio koncentrerade barn, på både svenska och somaliska. Lärarna blev glada: Deras somaliska småbarn satt alldeles stilla och lyssnade; de förstod ju språket! Och att Mohameds svenska stapplade lite gjorde ingenting, när man väntar på slutklämmen i en berättelse spelar sådant ingen roll. Han trivdes alldeles tydligt i rollen som berättare. Efteråt var han entusiastisk. Han sprang till biblioteket och letade fram en bok med vitsar.

Inför vårt nästa framträdande, på museet på Internationella Modersmålsdagen, hade han bestämt sig för att, som han sa, ”berätta sådana där frågor”. Jag förstod efter ett tag att han menade gåtsagor och dilemmasagor, en vanlig form av berättande i afrikanska länder. Jag hade några enstaka historier jag kunde ge honom muntligt. Men han ville välja bland flera. -Jag har ett par sådana böcker hemma, sa jag. -Ta med dem till mig! ropade Mohamed ivrigt. Men jag bor i Stockholm och... Det var inte första gången jag önskade mig en berättarkunnig bibliotekarie som kunde svara mot de ungas behov av nya berättelser.”

Ida Junker, berättarpedagog, från arbetet på Nackstaskolans högstadium i Sundsvall

Sju skolor på fem orter har varit direkt engagerade under tre år. Det första året även ytterligare en ort med en skola. Dessutom har vi på två av orterna involverat varsin ytterligare skola samt några förskolor som ”lyssnarskolor”, där de äldre eleverna fått sin publik. På varje skola har alla sjunde- respektive gymnasieåttor fått berättarutbildning i först ett obligatoriskt steg med tre utbildningstillfällen plus en föreläsning, också den obligatorisk. Därefter i två ytterligare kurser, båda med frivilligt deltagande, den första på skoltid, den andra utanför skoltiden/skolan.

På de åtta deltagande skolorna har all personal utbildats en halvdag i början av projektet, dessutom har två av ”lyssnarskolorna” fått samma utbildning. Utbildningen tar upp det muntliga berättandets betydelse för språkutveckling och lärande, ger berättarträning och tips om hur man uppmuntrar elevernas berättande. På två av skolorna har utbildningen upprepats vid terminsstarterna.

Berättaren Monika Westin peppar Milica, Sanela och Emilia under en berättarworkshop. Monika har en ovanlig förmåga att relatera till de unga i vardagen. I bakgrunden berättaren Helen Alumbre Namai från Kenya.

Alla projekt på de enskilda skolorna har inletts med en berättarrazzi, där hela skolan under en dag fylls med överraskande berättarföreläsningar, alla unika, så att skolan får fyrtio-femtio muntligt traderade historier, lätta att lära, som stoff att gå vidare med. Berättarrazzior blev också i flera fall den form för slutföreläsning i elevernas berättarutbildning som några av pedagogerna använde, dvs de unga var själva med och gjorde berättarrazzior för yngre elever.

Målet att hålla ett årligt berättarläger har uppnåtts. Där knöt de unga värdefulla band för framtiden, fick träffa professionella berättare, författare och etnologer, svenska och utländska. Lägren hölls i samband med en befintlig, stor berättarfestival; 2008 i Stockholm på Fabula Storytelling Festival, 2009 på Ljungby Berättarfestival. 2008 höll vi också ett välbesökt seminarium med alla ungdomar på scenen, föreläsningar och diskussion. Responser från äldre berättare och utländska besökare har varit mycket positiv: "Äntligen kommer de unga berättarna".

"Man blir helt slut i huvudet!"

"Jag ska berätta vad jag har tyckt om lägret. Jag tyckte de har varit gött. Vi har lärt oss massa saker som tex samarbete, sen har vi utvecklat vårt berättande och fått flera nya tips av Mats och det tycker jag är strålande."

Aldito Ortiz, 14 år, på bloggen

"Fjärde dagen. Man blir helt slut i huvudet! Men det är så värt det! Jag har verkligen lärt mig mycket om olika saker inom berättandet! Igår hade vi tex en workshop med Joel vilket var riktigt lärorikt, vi fick lära oss om koncentration, tillit och hur man kan hjälpa varandra att bygga upp den andres svagheter och för att kunna göra det så måste vi lära känna våra egna svagheter."

Elin Almroth, 16 år, på bloggen

"We had Kirsty (Kersti), who sung to us and brought out monsters. She has so much sense in her eyes. We have had Joel from Kenya, who played simple games but drew out lesson after lesson until we were full of new thinking, and then today we had Helen from Kenya also who has taught us that the audience is a big ball of clay that you can move about and sculpt into your story."

Wilf Merttens, 17 år, på bloggen

Lägren höjde också statusen bland ungdomarna. De kom tillbaka stärkta i sin självkänsla, efter att ha gjort stora publikframträdanden och genomgått workshops tillsammans med likasinnade. Vi hör många vittnesmål i utvärderingarna om att de unga förändrades.

Lägren höjde också statusen för berättandet; efter dem gick ryktet på skolorna - vilket gjorde det lättare att starta de nya grupperna på hösten. I Sundsvall stormade en ivrig trettonåring in i klassrummet för att gå sin första berättarkurs: "Jag ska bli berättare! Då får jag också åka till Stockholm och bli berömd!"

Mångkultur och internationellt arbete

I våra mål ingick att förlägga projektet till mångkulturella skolor. Vi modifierade det något: fem av de åtta skolorna var utpräglade mångkulturskolor, med de speciella förutsättningar det medför. Tre var det inte. Effekten blev i slutändan, på berättarläger och festivaler, en gynnsam blandning av ungdomar från olika miljöer, vilket var bättre än vi planerat. Flera av de unga talar om att de fått vänner från kretsar de annars aldrig skulle ha träffat. Kulturmötena har varit en positiv, kreativ kraft, inte minst genom den mångfald olika personliga berättelser, förhållningssätt och värderingar som kommit till uttryck.

Invandrade kulturer i vårt land erbjuder en skatt av berättelser och förtrogenhet med muntligt berättande som är befruktande. Speciellt från somalisk och romsk kultur kommer unga som redan kan många berättelser och är vana vid traditionen. Berättandet är bra också på det sätt att det skär över språkbarriärer; man måste inte kunna mycket svenska för att kunna vara med; berättande är så mycket mer än orden.

Nadia Farnami, 16 år, berättar om Sheherezade, sagoberätterskan, på persiska och svenska under Internationella Modersmålsdagen 2008, på Kulturmagasinet i Sundsvall. Hennes mamma berättade den för henne när hon var barn, så den kunde hon redan. Vi möter ofta unga med annan kulturbakgrund som kan många sagor.

Vi har i projektet haft ungdomsutbyte med två organisationer, *Young Storyteller of the Year* i Birmingham, Storbritannien samt *Zamaleo* i Nairobi, Kenya. Vi har också arbetat med att föra BerättarSlam, de lekfulla berättartävlingarna, från en nationell till en nordisk nivå samt med att starta ett europeiskt nätverk, *FEST, Federation for European Storytelling* med en ungdomssektion.

Det allra sista projektet inom Ung Berättarscen var en utbytesresa till Nairobi. Två berättare och två ungdomar besökte Zamaleo. De hade en workshop tillsammans med kenyanska ungdomar, ledd av Mats Rehnman, deltog i ett seminarium om berättande med sexton berättare från sex länder, besökte skolor med berättarföreställningar för hundratals lyssnare, deltog i Kenyas BerättarSlam och medverkade till sist vid *Sigana Storytelling Festival*, som Zamaleo driver. I oktober 2010 skickar Zamaleo ungdomar till Fabula Storytelling Festival i Stockholm.

”Större kulturspridning på mina kompisar”

”Jag har fått kontakt med mycket invandrare som man annars inte träffar, så jag har knutit många kontakter och lärt känna ganska många. Så jag har kanske fått en större kulturspridning på mina kompisar mot vad jag hade förut.”

Wiqtor Adahl, 17 år i intervju

Ringar på vattnet

Det är svårt att överblicka de aktiviteter som blommat upp runt de berättande ungdomarna. Kanske är just det vildvuxna vårt bästa mått på ett lyckat projekt! En del har UBS aktivt bidragit till, annat blommar och sprider sig av andras satsningar eller av sig själv.

De unga har dykt upp på festivaler, berättartävlingar och andra arrangemang runt landet. En egen festival i Umeå har en av våra unga själv arrangerat, som specialarbete i gymnasiet. Aktiviteterna har gett genklang i media.

Vi har gett stöd till de lokala berättarföreningarna och engagerat berättarpedagoger och arrangörer ute i landet. Men allra mest gläder vi oss åt det de unga startar själva, som den nationella föreningen Unga Berät-

tare. Hela styrelsen består av ungdomar från UBS.

"Min historia vill ni inte höra"

"Jag bad dem gå hem och efterforska berättelser ur sin släkts historia. En pojke från Makedonien sa på en gång: "Min historia vill ni inte höra. Det är ändå ingen som tror på den." Sedan berättade han ändå: Hur han gjort en bussresa med sin mamma, hur bussen kört över ett fält som var fyllt av kroppsdelar... Alla satt tysta. Till sist sa en flicka: "Jag har inget att berätta! Måste man ha varit med i krig?"

Ida Junker, berättarpedagog, från arbetet på Söderholmsskolan, Skärholmen

Inre arbete

Pedagogerna har träffats ca två gånger per år för planering, erfarenhetsutbyte och inspirerande samtal, på Fabulas kontor i Stockholm samt i Ljungby och Skellefteå i samband med festivaler. Pedagogerna har deltagit i olika konstellationer vid olika tillfällen.

Vi har producerat tio serier med berättelser, ett kursmaterial som spritts bland ungdomarna. De har alltså huvudsakligen tillägnat sig nya berättelser genom läsning. Varje serie innehåller ca trettio olika historier, bearbetade för nybörjarberättare med vissa språksvårigheter. Det är moderna sägner, folksagor från olika länder, grekiska myter osv, men också speciella teman som spök, jul och kärlek. Vi har även arbetat med livs- och släkthistorier, men de berättelserna har vi inte dokumenterat.

Sanela Jasarevic tar hand om upplägget av en föreställning. Allas berättelser på whiteboarden. Hur får vi en bra blandning? Vem ska vara konferencier?

Elin Jönsson väljer bland berättelserna. Tio serier med berättelser producerades för projektet, på olika teman. Läsning var en naturlig del som ingick i arbetet.

Berättare/ berättarpedagoger:

Under hela projektet:

Peter Hagberg i Botkyrka och Umeå
Ida Junker i Sundsvall och Skärholmen
Christina Claesson i Åhus
Marina Granlund i Tyresö

Under delar av projektet:

Love Ersare, berättarläget 2008+2009, lokal förankring och fortsättning i Umeå
Monika Westin, berättarläget 2009, lokal förankring och fortsättning i Sundsvall
Kersti Ståbi, berättarläget 2009 och Berättarrazzior
Mats Rehnman, berättarläget 2009, Berättarrazzior, Berättarstudion
Helen Alumbe, Kenya, berättarläget 2009, Siganafestivalen 2010
Joel Kennedy, Kenya, berättarläget 2009
Antonio Rocha, mimlärare, projekt i Åhus
Emel Aydin, Forumteaterpedagog, projekt i Umeå

Sigrid Oglund, berättarpedagog, projekt för umeåungdomarna
Johanna Hellsing, bibliotekspedagog, berättarutbildning på Punkt Medis i Stockholm
Katarina Abelli, berättarpedagog, utbildning på Punkt Medis i Stockholm
Björn Söderbäck, Berättarrazzior
Mikael Öberg, Berättarrazzior
Svend-Erik Engh, Berättarrazzior

Projektledare/producenter:

Veronica Bedecs åren 2006-2007
Hélène Hombert Qvist åren 2007-2010
Peter Hagberg 2006-2010
Ida Junker 2006-2010
Kersti Ståbi, ekonomi 2006-2010
Mats Rehnman, Berättarstudion, Nordgruppen, FEST
Kersti Björkman, Fabula Storytelling Festival, Fabulascenen
Christer Flodin, utbyte med Kenya
Anna Agoston, assistent Berättarstudion

Berättare, pedagoger och producent samlade i början av projektet. Kersti Ståbi, Ida Junker, Veronica Bedecs, Marina Granlund. Mats Rehnman, Christina Claesson, Peter Hagberg.

"Vi var bara tre blattar där..."

"Det fanns en killgrupp som hade mycket attityd och negativ påverkan på varandra. En av killarna hade väldigt svårt med de sociala relationerna. Han var ändå med i alla steg i tre år, var med ute och berättade på bibliotek, på hembygdsgården, för småbarn. Han berättade att hans pappa brukade berätta mycket för honom. Han kom liksom smygande till mig på raster och kvällar och sa : Du, jag har en berättelse..."

Plötsligt en dag tog han tag i mig i korridoren: Du måste hjälpa mig! Han hade på egen hand kommit fram till att han skulle söka till Fryshusets teaterlinje. Jag ställde hårda krav, att han skulle komma i tid och göra sina uppgifter, och han klarade att skapa en egen berättelse och repa in den. Den handlade om hårda attityder, om mobbning och kränkningar. Han kom glädjestrålade från antagningen: Vi var bara tre blattar där... Han fick högsta poäng. Hans lärare var faktiskt chockade."

Ur muntlig rapport från Marina Granlund, berättarpedagog, okt 2009

Fabula möter 100Hus Stories

Hösten 2009 fick vi kontakt med ett annat Arvsfondsprojekt, 100Hus stories. Vi tycktes passa för varandra som pusselbitar. De arbetade med att låta ungdomar utforska sin hembygd, i det här fallet Hornstull, med intervjuer av människor, unga som gamla, för att sedan redovisa dem som digital stories, alltså korta bildspel eller filmer med en muntligt framförd berättelse, snarare läst än fritt berättad. Vi började diskutera ett samarbete inför vår festival i oktober 2010, och deras planerade festival vid Hornstull. Unga berättare från UBS skulle kunna berätta på deras festival, och möta ungdomarna i deras projekt. Under dessa idémöten väcktes tanken att Fabula hade något att bidra med även i 100Hus skolprojekt på Högalidsskolan och kommande skolor deras andra år. David Herdies från 100Hus såg klara fördelar med att ge sina unga berättarutbildning av Fabula; de skulle bland annat bli bättre på att hitta själva berättelserna i de livshistorier de skulle möta.

”De som utmärkt sig är de som inte är så starka i skolan annars”

”Det är häftigt att många av de elever som utmärkt sig är såna som inte är så starka i skolan annars, men som blommar ut i det här fria berättandet. En av pojkarna tex, som går fordonsteknisk linje nu, han är ju inte alls en språkets man. Att just den sortens elever får blomma ut...”

Skolbibliotekarie i intervju

Framkomliga vägar vi funnit

Frivilligt och obligatoriskt

Vi beslöt tidigt att vi inte skulle försöka övertyga någon, utan se till att samarbeta där goda förutsättningar redan fanns, med ”redan frälsta” om möjligt. Det gäller både vilka skolor och andra partners vi skulle samarbeta med och vilka elever vi skulle satsa mest på. Vi ville snabbt efter den obligatoriska första kursen, satsa på dem som anmält att de ville fortsätta. Det här var bra tänkt och genomfördes efter planerna, med något undantag. Men en grundidé var också att arbeta med alla inom ett visst stadium på en skola, som ett obligatoriskt inslag. Vi ändrade oss inte på den punkten annat än i undantagsfall. Skolan är den plats där man kan möta alla ungdomar, och vi visste av erfarenhet att muntligt berättande kan ge en chans åt språksvaga, tillbakadragna och okoncentrerade elever. Det stämde också i det här fallet; det återkommer i skolornas utvärderingar att de elever man minst förväntade sig, var de som ville fortsätta med berättandet. De kom att utmärka sig positivt inom nya områden, vilket förvånade och glädde skolorna.

Emilia Biberg, 15 år, från Nackstaskolan i Sundsvall, berättar på Selly Park School i Birmingham.

Berättarstudion, den avancerade nationella fortsättningskursen, arbetar här med att utveckla lokala sägner i Gnarp, under ledning av berättaren Peter Hagberg. En del av deltagarna kommer från ett annat ungdomsprojekt, *Berätta för framtiden*, som Fabula utfört för myndigheten *Forum för Levande historia*.

Resultat och "idoler"

Vi ville inte ha ett processinriktat projekt, utan istället fokusera på snabba resultat och ställa höga krav. Alla ungdomar skulle upp på scen och få publik redan efter tre kursträffar. Resultaten visar att 80-85% också gjorde det, och rapporterna om ungdomarnas lycka och eufori efter att de vågat detta kommer från alla håll, från lärare, föräldrar och andra. Det har nästan varit den bästa strategin i vårt projekt.

Vi valde också att tänka mer kvalitativt än kvantitativt. Vi ville, efter de tre kursstegen, varav de två senare var frivilliga, att ett mindre antal unga berättare skulle få mycket uppmärksamhet och "kostas på". De skulle bli ambassadörer och förebilder för andra unga och de skulle sporra och utmana äldre berättare; allt för att sätta ljuset på nyttan och glädjen med den muntliga berättarkonsten. Uppmärksamheten i media var viktig, och media vill gärna ha "idoler". Vi tror att det varit en klok strategi i förhållande till vår målsättning.

"Jag vill inte missa storytelling, men inte matten heller"

"Enda som har varit dåligt är att man missar massor av lektioner. Jag vill inte missa storytelling, men inte matten heller... Jag fattar inte varför man inte kunnat lägga in det i håll!"

16-åring på Skvaderns gymnasieskola, Sundsvall

Lokal förankring och långsiktighet

Vi bestämde från början att vi ville göra ett "långt" projekt. Så långt möjligt ville vi bidra till att användningen av berättandet etablerades i skolan och på orten. Av det skälet skrev vi treåriga avtal med skolorna, därför startade vi med de elever som var längst ner på ett stadium, sjuor eller ettor på gymnasiet, och därför såg vi till att "lyssnarskolornas" f-klasser och lågstadium låg i direkt anslutning. Vi engagerade lokala berättare som pedagoger och arrangörer och vi gav bidrag till de lokala berättarföreningarnas ungdomsarbete. Vi läste oss inte vid att det skulle vara en speciell typ av institution som skulle fortsätta arbetet, utan vi sökte entusiaster oavsett var de befann sig. Det var också en lyckad strategi. Vi är nöjda med den ambitionen och vad vi uppnått. Kanske borde vi ha satsat mer på lärarnas användning av berättandet. Men vi tänkte att efterfrågan på och uppmärksamhet kring unga berättare i offentliga och synliga sammanhang, också skulle ge effekter inom skolan. Delvis har vi sett att det blivit så, delvis inte alls. Vi tror att det är ett väldigt långsiktigt arbete att påverka attityderna till muntlighet och berättande, och ett gigantiskt arbete att påverka skolans arbete.

Hinder vi stött på

Lokal förankring

Den lokala förankringen var förutsättningen för att vårt projekt skulle lyckas. Någon måste finnas på orten och fånga upp våra ungdomar, satsa på deras fortsatta utveckling, ge berättaruppdrag och stöd. Efter många år av projektarbeten som gästande kulturarbetare i skolan, ville vi försöka åstadkomma varaktiga resultat. Vi trodde att den lokala berättarföreningen i Stockholm skulle kunna fungera som samlande centrum för unga berättare från närbelägna Botkyrka och Tyresö. Vi hade inte klart för oss att en förort till en storstad ser sin egen lilla ort som hembygd, inte staden. Det gjorde att förutsättningarna för varaktighet visade sig mycket bättre i mindre städer ute i landet. Åhus undantaget av följande skäl: När vi startade fanns en lokal skånsk berättarförening, som senare lades ner, av skäl vi inte överblickade. Vi har gjort vissa ansträngningar att stimulera till föreningsbildning där, liksom i Botkyrka. Kanske är en ideell förening inte det rätta forumet i vår tid, vi vet inte. Berättarnätet Öst i Stockholm har ändå dragit till sig en del av de unga berättarna, och vi hoppas att det kan fortsätta så. Lokalt i Stockholm har vi initierat ett ungdomsprojekt på Punkt Medis på Medborgarplatsens Bibliotek, som nu fortsätter.

"Man har lärt sig att inte bara "blaha blaha blaha" klart!"

"Att prata inför folk utan att känna sig så nervös hela tiden och det är väl ganska viktigt för andra saker än storytelling också... Så det har varit kul."

"Jag tycker man har lärt sig att inte bara "blaha blaha blaha" klart! Utan att använda omgivningen, använda publiken, använda koll, liksom kolla åt olika håll, gå runt osv. Det är ju mycket roligare än en som bara står och... pratar, den berättar ju inte, utan bara mje mje mje. Så det är bra att man lärt sig."

"Jag har lärt mig att man kan göra en berättelse till ens egen, för när man först läste berättelsen, var det "aha, vad tråkig den här var", men nu när man berättar den, är det ju sjukt roligt, när man ser andra skratta, man förstår verkligen att den är rolig..."

"Jag tycker jag har lärt mig hur otroligt intresserad man blir när man lyssnar, att det är som att kolla på film, att man verkligen dras in, så jag tycker det är nästan roligare att höra på en bra berättelse än att gå på en dålig film..."

"Jag avskyr att prata inför folk, egentligen... ja, alltså jag gjorde det innan."

"Jag har lärt mig jättemycket om mig själv, alltså det känns som jag litar på mig själv mycket mera nu."

"Hur lätt det ändå kan vara att lära sig en historia bara genom att ha läst igenom den en gång..."

16-åringar på Skvaderns gymnaieskola i Sundsvall svarar muntligt på frågan: Vad har ni lärt er? efter sin första berättarföreläsning 2008

Bibliotekens roll och logistiken

Ursprungligen ville vi att berättandet, både kurser och föreläsningar, skulle ske på biblioteket. Vi fann att, på samma sätt som man är knuten till sin förort är man knuten till sin plats. Att flytta ungdomar från skolan är förknäat med mycket arbete, speciellt om de ska förflytta sig självständigt. Projektet kom att utspela sig mer inom skolans värld än vi tänkt oss. Detta berodde inte på biblioteken, utan helt enkelt på trögheten i förflyttningen.

Skolans pressade arbetssituation

Vi har mött flera institutioner med mycket hög stressnivå. Nedläggningshot, rektorsbyten, sociala problem, lärare med ständigt för små tidsmarginaler. Det har varit svårt att få tid till möten, att få tydlighet i vem som har vilka mandat. Vi har haft mycket krångel med schemalaggningen och kommunikationen. Vi pedagoger är också olika vana vid skolans organisation. Vi underskattade hur mycket tid och kraft detta skulle ta. Genomgående har pedagogerna fungerat ganska självständigt, arbetat efter egen planering med enskilda lärare. Det kan i vissa fall ha lett till att många lärare inte känt till särskilt mycket om projektet, vilket får ses som en kvalitetsförlust. Det har hört till undantagen att lärare tagit sig tid att var med på berättarlektionerna. I själva verket skulle det ha behövts mycket information och diskussion, täta möten. Det var svårt att åstadkomma, tex när berättarpedagogen bodde på annan ort. Ideliga personalförändringar har också gjort att nya lärare kommit till som inte känt till att ett projekt pågått. Det hade behövts förnyade halvdags-workshops varje läsårsstart på alla skolor.

”Men den gamle ville inte äta något”

”En pojke berättar om hur hela familjen gjorde besök hos farfar, en stor fest, alla kom. Men den gamle ville inte äta något. Efter middagen sa han till alla att de skulle gå in i ett rum där han hade sparat en massa fina föremål från hela sitt liv. Konstiga udda samlarobjekt blandade med vanliga saker. Alla skulle ta var sin sak och behålla. Pojken berättade att hans syster tog detta, och hans bror tog detta, men själv mindes han inte vad det var han tog. Festen var slut och alla åkte hem. På natten dog gamlingen, och de förstod att han hade vetat det och det var en avskedsfest.

Barnen var tagna när de lyssnade. Jag sa till pojken som berättat: Jag vet vad det var för gåva som du tog med dig. Han tittade frågande på mig. -Jag vet vad du tog: berättelsen.

Vi talade om att det finns berättelser i alla familjer, som släktklenoder eller skatter. Jag bad dem forska hemma och komma tillbaka med någon berättelse om en person i släkten. Ingen annan uppgift har barnen nappat så entusiastiskt på! Plötsligt kom det in ett engagerat allvar i tonen och Bellman-nivån kändes helt passerad.”

Christina Claesson, berättarpedagog, i en rapport från Rönnowskolan

Betygsgrundande eller inte?

Hur viktigt ansåg eleverna det var att närvara på berättarkurserna? Här var ett mandat från skolledningen avgörande, och det behövde ibland upprepas. När kurserna lades på Elevens val tenderade de att ses som mindre viktiga. Lärarnas inställning var förstås också viktig. Men hur ska lärarna veta att berättarkursen påverkar resultaten i skolan positivt om de inte upplevt det? Det tar tid att skapa förståelse för det pedagogiska värdet av muntligt berättande. Efter avslutat projekt har vi en rad lärare som obetingat svara ja på att medverka i ett sådant här arbete ger tydliga resultat som påverkar betygen. Men på lång sikt är det kanske som vår medarbetare i Åhus Christina Claesson säger: ”Finns det inte i läroplanen kommer man alltid på undantag”.

Det inre arbetet i projektet, projektledning

De föreningar som vi ursprungligen sökte pengar från förändrades under ansöknings- och förstudie-fasen, vilket sinkade projektstarten med ett drygt halvår. Det tog tid att klargöra vem som skulle vara formell projektägare. Efter ett år bytte vår första projektledare jobb, vilket förstås var bromsande, just då.

Det har varit ett grannliga arbete att ta vara på alla kontakter och sätta dem i förbindelse med varandra, speciellt bland de unga. Här hade vi kunnat göra mycket mer. Vi blev först halvvägs in i projektet varse hur användbart sociala medier är.

Tidvis har berättarpedagogerna upplevt isolering, var och en på sin skola. Ofta hade vi nog också önskat oss en kollega på skolan. Kanske hade det varit bättre att se till att vara två på varje skola, även om det ökat kostnaderna.

”Lyssnarna är så djupt intresserade av att lyssna”

”Något som jag aldrig kommer att glömma var när jag vann berättarslammet i Norrköping 2008. Jag hade hållit på med berättandet i två år då och jag tävlade mot andra mycket duktigare berättare som har hållit på i flera år. När jag fick höra: ”Och vinnaren är Sibon Kabir” så fylldes hela jag med glädje. Det var första gången jag tävlade i slam och min första vinst och det är en oförglömlig upplevelse.

Berättandet har påverkat mitt liv väldigt mycket. Först och främst är det något som jag verkligen vill fortsätta med i framtiden och det kommer jag säkert att göra. Det jag älskar mest med berättandet är själva känslan av att stå inför en publik och göra sig själv hörd. När jag berättar så delar jag med en del av mig själv till lyssnarna eftersom jag berättar på mitt sätt. Det som får mig att älska berättandet ännu mer är att lyssnarna är så djupt intresserade av att lyssna och det får mig att vara bekväm.”

Ur ett brev från Sibon Kabir, 15 år, juni 2010

Lärarhögskolorna, forskning

Peter Hagberg arbetade första året med studenter från lärarhögskolan i Botkyrka, men det fick ingen fortsättning, främst därför att det blev för komplicerat att åstadkomma, med alltför många inblandade och för hög grad av komplikation. Lärarhögskolan var inte heller särskilt intresserad.

Vi hade två forskare löst knutna till projektet i början, en etnolog och en didaktiker. Vi kunde inte skapa en fruktbar och tydlig relation, som var användbar i projektet. Myndigheten för skolutveckling visade inget större intresse. Vi hade ett par möten där och la ner mycket arbete på att nå rätt personer. Myndigheten lades strax efter det ner.

Avtalstid med partners

Vi gjorde ett avsteg från beslutet att bara skriva treåriga avtal: Söderholmsskolan i Skärholmen. Det ångrar vi. Efter ett år hoppade de av projektet, vilket var en stor förlust, eftersom en god grund med mycket möda var lagd. De angav att de inte måktade med det, trots att de var nöjda med resultaten. De skrev samtidigt avtal med ett annat kulturprojekt som krävde att man inte hade några andra projekt på gång samtidigt.

Omfattning och ambition

Man kan klart se att vårt projekt, i sin iver och entusiasm, från början bar på alltför stora ambitioner och ville famna för mycket på en gång, exempelvis med samarbete med bibliotek, lärarhögskolor och forskning. Verkligheten fick oss ganska snabbt att minska ambitionerna. Det som utfördes var kärnan i vår idé och det arbete som gjorts betraktar vi som en mycket god och hållbar grund för framtida satsningar, både av oss och av andra.

"Inte belasta honom med fler krav"

"En mamma var väldigt tveksam till att hennes pojke, som har dyslexi, skulle vara med i ett berättarprojekt. När hela klassen var tvungen att delta ville hon att han skulle slippa, för att inte belasta honom med fler krav. Men när jag ett halvår senare rastade hunden, så träffade jag henne och nu berättade hon att det var det bästa som hänt honom. Att få språkligt självförtroende utan att känna tvånget att läsa och skriva, var verkligen ett lyft för honom."

Ur intervju med Pernilla Tejera, skolbibliotekarie på Rönnowskolan

Fabula lägger upp riktlinjerna för kommande ungdomsutbyten med berättarkompaniet Zamaleo på deras kontor i Nairobi i juni 2009. Helen Alumbe Namai, Ida Junker, Aghan Odero, Peter Hagberg, Christer Flodin.

100Hus Stories

Fabula och 100Hus Stories skulle låta de unga inom respektive projekt framträda på varandras festivaler. Men när 100Hus beslöt att flytta sin festival, föll den idén. Kvar fanns samarbetet kring 100Hus-skolorna. Vi gjorde en planering med Högalidsskolans arbetslag, med grundkurs i berättande för eleverna och en sammanvävning med 100Hus-arbetet. När det kom till kritan ändrade sig Högalidsskolan, och ansåg sig inte ha tid; de skar ner på timmarna även för 100Hus. På Tunaskolan i Tumba var Fabula med som observatör under 100-hus' workshops, för att se hur samarbetet skulle flätas ihop. Vi undersökte vilka moment vi kunde göra lite mer berättarinriktade. Men även Tunaskolan ansåg att tiden inte räckte till för att ha med en berättardel i 100Hus-projektet. Sedan skulle vi arbeta på Rinkebyskolan, men även där blev det stopp, denna gång pga vulkanaskan över Europa; den ansvarige på skolan satt fast i Athen. Bakslag på bakslag! Arbetet började istället på Tyska skolan och Sköndalsskolan i Stockholm.

"De enda i klassen som inte hade papper"

"Jag gick på Ica i Nacksta, och mötte tre glada tjejer. Emilia och Johanna går på varsitt gymnasium nu, och berättade att de hållit föredrag på skolan. Emilia om Ung Berättarscen och Johanna om något annat. Båda sa att de använde det de lärt sig i berättarkurserna. Och att de var de enda i klassen som inte haft något papper."

Monika Westin, i muntlig rapport från Sundsvall juni 2010

Finansiering

Olika finansiärer - konsekvenser för projektets genomförande

Allmänna Arvsfonden har varit den stora finansiären. Därutöver har vi haft några få större bidragsgivare, främst Kulturrådet och Framtidens Kultur. Av de deltagande skolorna krävde vi medfinansiering, vilket vi är väldigt nöjda med. Det som kostar tas på större allvar. I vår plan ingick att söka mer från olika fonder. Vi är övertygade om att vi kunnat tillföra medel på det sättet, eftersom vi hade ett tydligt projekt med fina resultat. Orken räckte inte, vi hade fullt upp med genomförandet. Däremot ser vi tydliga möjligheter att göra det nu, utifrån våra erfarenheter och det faktum att det numera finns ett antal unga berättare i landet, som är knutna till oss. Vårt nya, betydligt mindre projekt "Unga Läser och Berättar" är ett sådant följdprojekt. Det finansieras av Kulturrådet, startar hösten 2010 och syftar till att göra tydliga kopplingar mellan muntligt berättande, läsande och bibliotek.

Resultat

Ung Berättarscen har drivits på sex platser i Sverige: Umeå, Sundsvall, Tyresö, Botkyrka, Skärholmen och Åhus. På alla platser (utom en) har också externa aktörer som kulturskolor, kulturförvaltningar och föreningar medverkat till att ungdomarna fått berättartillfällen och extra undervisning. Fler platser har involverats efter hand, därför att där fanns intresserade berättare och arrangörer. Projektet har även haft internationella kontakter och utbyten. Huvudinriktningen har varit att direkt efter grundutbildningen skaffa de unga berättarna publik tillfällen och att ge så många människor som möjligt chans att lyssna på dem. De uppföljande aktiviteterna inom och utom UBS har blivit så många att de är svåra att överblicka.

Här nedan redogör vi för hur verksamheten och erfarenheterna från projektet lever vidare, vilka föreningar, organisationer eller myndigheter vi samarbetat med, hur vi samarbetat och hur det ser ut idag. Våra resultat sammanfattas först i några punkter:

- **Inspiration** Projektet har involverat många människor, direkt och indirekt, gett upphov till dokumentärfilmer, medial uppmärksamhet och en kommande metodbok, som kan inspirera andra till liknande verksamheter.
- **Modeller** Vi har bidragit till att skapa modeller/metoder för att använda muntligt berättande i skolan som andra kan ta efter.
- **Berättarföreningar** Vi har bidragit till att de lokala berättarnätverkens aktiviteter, som vi via projektet gett stöd, har större förutsättningar att finnas kvar och växa.
- **Unga berättare** Många av de unga berättare vi utbildat är inslussade i berättarrörelsen lokalt och nationellt och kan fortsätta självständigt.
- **Festivaler, läger, scener** Vi tror att många som driver berättarverksamhet av något slag, blivit inspirerade att ha en plan för ungdomars deltagande – inte bara i Sverige.
- **”Ung Berättarscen”** Vi betraktar inte Ung Berättarscen som något vi har ensamrätt till, utan som ett begrepp som får sprida sig – vilket redan sker.

Nedan finns de resultat som uppnåtts inom projektets ram i mittspalten, samt händelser utanför projektet som vi aktivt kunnat samverka med. Det som är på gång för framtiden finns i högerspalten. Där ligger tonvikten på att ungdomarna får möjlighet att fortsätta med berättandet och att lärarna får stöd i att använda berättandet i sitt arbete.

Berättarföreläsning på Nybodaskolan i Tyresö våren 2008, under ledning av berättaren Marina Granlund.

Åhus – Simrishamn

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Rönnowskolan (grundskola)	Grundutbildning för 2 klasser i 3 år, ca 150 elever. Workshop för skolans personal, 1 st. Berättarrazza, 2 st. Christina Claesson har här gjort intressanta experiment med digital storytelling och mim i sina berättarkurser.	Under hösten 2009 fortsatte Christina att utbilda sjundeklasserna för pengar som skolan själva sökte.
Rönnowskolans bibliotek	Pernilla Tejera, skolbibliotekarie, har skapat berättaruppdrag till ungdomarna.	Pernilla fortsätter att ha kontakt med de unga berättarna, stöder och tränar dem inför uppdrag.
Berättarnätet Syd (lokalförening)	Aktiv när vi startade projektet - att den fanns var ett viktigt skäl till att vi valde Skåne. Tyvärr la den ner efter ett år. Vi har gjort vissa ansträngningar för att få någon att blåsa liv den.	
Österlen Berättar, Simrishamn	UBS-ungdomarna från Åhus har deltagit i flera projekt med Jerk Elmén: vernissagen för <i>Ljudstråk</i> på <i>Ungdomens hus</i> , med livshistorier under vandring i staden; festivalen <i>Berättarutbrott</i> samt en berättarrazza med workshop för gymnasiet.	Fler projekt på gång, med inriktning på ungdomars livsberättelser; finansiering från Leader bla. Jerk har bra kontakt med UBS-ungdomarna och andra unga berättare.

Umeå - Skellefteå - Lycksele

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Dragonskolan (gymnasium)	Grundutbildning för 3 klasser per år i 3 år, ca 150 elever. Workshop för skolans personal, 2 st. Berättarrazza, 1 st.	Diskussioner pågår med skolan om en fortsättning med fortbildning av lärarna.
Hedlundaskolan	"Lyssnarskola" till Dragonskolans elever, med föreställningar och berättarrazzior. Workshop för skolans personal, 1 st.	
Hamnmagasinet	Grundutbildning för 1 grupp ungdomar, ca 10 st, 6 tillfällen. Kontinuerliga berättarkvällar med Love Ersare som producent, där de unga berättat för vuxenpublik.	
Kulturverket	En del av kulturförvaltningen i Umeå. Har stöttat UBS ekonomiskt, både i skolan och berättarkvällarna på Hamnmagasinet.	
Västerbottens Museum med Berättarkafé Norrskan	Umeå har här Sveriges första berättar-antikvarie, Marianne Folkedotter, med uppgift att bevara, stödja och utveckla det muntliga kulturarvet. Hon bla har ordnat berättaruppdrag på lokala bibliotek för umeå-ungdomarna.	Ev kommer Marianne Folkedotters tjänst att förlängas. På Berättarkafé Norrskan fortsätter berättandet regelbundet, med möjligheter för ungdomarna att framträda.

"Imponerande hur drivna de är"

"Det har varit roligt att arbeta med ungdomarna och imponerande hur drivna de är både som berättare och som artister gentemot arrangörerna. Det är tydligt att berättarprojektet i sin helhet har stärkt ungdomarnas självförtroende som berättare, deras självkänsla och utvecklat deras kommunikation med vuxenvärlden."

Jerk Elmén, berättarpedagog, efter att ha anlitat de skånska UBS-berättarna vid tre tillfällen

Berättarnätet Norr med Berättarkafé Norrskan	Arrangerar Berättarkafé Norrskan, där ungdomarna fått tillfällen att berätta för publik.	Fortsätter.
Your Culture Shows		Nystartad förening i Skellefteå som arbetar med ungdomars scenberättande i mångkulturellt perspektiv. Deras <i>Ung Berättarscen</i> startar hösten 2010.
Johan Skyttes skola, Lycksele	Kortare grundutbildning för 1 klass, ca 25 elever.	
Finnbacksskolan, Lycksele	Kortare grundutbildning för 1 klass, ca 25 elever.	
Anderstorps gymnasium, Skellefteå	Kortare grundutbildning för 2 klasser, ca 50 elever.	

Sundsvall – Härnösand

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Nackstaskolan (grundskola)	Grundutbildning för 2 klasser per år i 3 år, ca 150 elever. Workshop för skolans personal, 1 st. Berättarrazza, 2 st.	Skolan nedlagd.
Skvaderns Gymnasieskola	Grundutbildning för 2 klasser per år i 2 år, ca 100 elever. Workshop för skolans personal, 1 st. Berättarrazza, 1 st.	Diskussioner om en fortsättning finns, eventuellt som ett fast inslag i svensk-kurserna.
St Olofsskolan	"Lyssnarskola" till Nackstaskolans elever, med flera berättarföreställningar per år. Workshop för skolans personal, 1 st.	
Hagaskolan	"Lyssnarskola" till Skvaderns elever, med flera berättarföreställningar per år.	
Katrinelundsskolan	Mindre berättarrazza, 1 st, där flera ungdomar var med som berättare. Orsaken är Nackstaskolans nedläggning och att många berättande ungdomar flyttade till Katrinelund.	Vi för diskussioner med rektor och en grupp lärare om en fortsättning på skolan.

Berättarnät Sundsvall (lokalförening)	Öppna berättarkvällar med vuxenpublik två ggr per termin. Dessa kvällar blev målet för fortsättningkurserna. Monika Westin, ordf, har varit vår berättarpedagog och stått för den lokala förankringen i Sundsvall. Hon har lagt ner ett stort arbete på nätverkande med de unga och på att vara ett stöd för dem.	Har en regelbunden verksamhet med öppna berättarkvällar i samarbete med biblioteket. Mycket bra kontakt med de unga berättarna.
Berättarnätet Mitt, Härnösand (lokalförening)	Arrangerar en årlig Berättarfest på våren + en årlig Ung Kväll på hösten, där våra ungdomar deltagit som berättare flera år i rad.	Fortsätter som förut.
Sundsvalls Stadsbibliotek	Arrangerar tillsammans med lokalföreningen två berättarkvällar per termin, där ungdomarna framträtt regelbundet.	Fortsätter som förut. Stärks av att projektet "Unga Läser och Berättar" förläggs dit 2010-2011.
Modersmålscentrum, Sundsvall	UBS deltog i Internationella Modersmålsdagen 2009 med en mångspråkig berättarscen med 16 berättande ungdomar.	
Sundsvalls Kulturskola	Som första kommunala kulturskola i Sverige har de erbjudit öppen berättarträning 1 gng/v i 3 terminer, under ledning av Monika Westin. Har gett många nya berättartillfällen och samarbeten som inte skulle blivit annars bla med Kulturskolans Spelmanslag.	Efter utvärdering av de tre första terminerna så kommer nu muntligt berättande att finnas kvar på Kulturskolan, inte tillfälligt utan som en del av den ordinarie verksamheten. Det ska dessutom finnas med som tanke/idé i de övriga konstformerna. 2011 planeras ett Berättandets år. (Skolan är avgiftsfri, så lärarkåren kan experimentera och prova nya arbetssätt, som att införa nya ämnen.)

Andy testar sin berättelse på Adam och Niklas på Söderholmsskolan, Skärholmen 2007.

Sundsvalls Stadspark och friluftsmuseum	Har under åren arrangerat 1-2 berättarkvällar per termin, där ungdomarna deltagit. Museipedagogerna Johanna Ulfsdotter och Ulrika Stenbäck Lönnquist är själva berättare.	Den pedagogiska verksamheten har varit nedläggningshotad. En av pedagogerna blir dock kvar och fortsätter med berättarkvällarna.
Pipeline	Kulturförening, arrangerar kulturkvällar och den årliga <i>Snällfestivalen</i> , där ungdomarna framträtt med berättande.	Fortsätter som förut. Välkomnar de ungas egna initiativ.
UKM, Ung Kultur Möts	I Sundsvall har ungdomarna varit med i regionala UKM-festivaler, arrangerade av Pipeline och coachade av vår pedagog Monika Westin. En av dem har gått vidare regionalt.	UKM passar bra för berättandet och är en möjlighet för de unga att nå ut.
Nicke Sjödins Minnesfond	Hösten 2009 fick UBS's Wiqtor Ådahl Nicke Sjödin-stipendiet för sitt berättande, utdelat till minne av författaren, läraren och berättaren Nicke Sjödin.	Hela UBS-kåren av unga berättare i Sverige är nominerade till nästa år.
På Stan Citybolaget	Arrangerade nationaldagen 2009, med UBS-berättare på stora scenen på torget med tusentals i publiken samt på en mindre scen i stadshuset.	Mycket intresserade av att fortsätta anlita unga berättare vid evenemang.

Tyresö

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Nybodaskolan (grundskola)	Grundutbildning för 2 klasser per år i 3 år, ca 150 elever. Workshop för skolans personal, 3 st. Berättarrazza, 3 st. Visst samarbete med de unga i Botkyrka, som varit med och berättat på en festival i Tyresö.	
Kulturskolan/ Kulturenheten	Workshop för kulturskolans personal, 1 st. De har stöttat projektet med pengar, lokaler och marknadsföring. Kulturskolans vårshow har använts som publik tillfälle.	Fortsätter troligen genom Marina Granlunds ordinarie arbete där.
Tyresö Lokalradio	Reportage i radio flera gånger. Har gjort egna radioprogram med berättande.	

”Det var ju den riktiga flickan som kom fram”

”En flicka, hon var så blyg och vågade inte visa hur duktig hon var, tack vare det här projektet vågade hon sträcka på sig och blomma ut, och det var ju den riktiga flickan som kom fram, för sån var hon i mellanstadiet, innan hon kom i sexan och blev den gråa musen. Hon har berättat på festivalen för femhundra i publiken, och hon har berättat för hela högstadiet, det är ju riktigt häftigt när man tänker på det så här efteråt...”

Lärare på Rönnowskolan, Åhus i intervju

Skärholmen – Stockholm

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Söderholmsskolan	Grundutbildning för 2 klasser i 1 år, ca 50 elever. Workshop för skolans personal, 1 st. Berättarrazza, 1 st. ”Lyssnarklasser” inom skolan. (Skrev bara avtal för ett år.)	
Skärholmens Stadsdelsförvaltning, Kultur	Kerstin Sjöstrand, kultursekreterare med stor entusiasm för berättandet, gav ekonomiskt stöd till att etablera UBS på Söderholmsskolan.	
Berättarnätet Öst (lokalförening)	Ungdomarna från Botkyrka har själva sökt sig till Berättarkvällarna på Café Agueli, som Berättarnätet Öst arrangerar i centrala Stockholm. Man arrangerar också BerättarSlam, där de unga deltagit. Stödet till föreningen har gått till berättarworkshops på Punkt Medis.	Till det årliga Berättarnas Torg i Gamla Stan har en av de unga berättarna från Sundsvall bjudits in 2010.
Punkt Medis (Ungdomsbiblioteket på Medborgarplatsen)	Grundutbildning för 3 grupper i 3 terminer, ca 25 st, arrangerat tillsammans med UBS.	Berättarkurserna fortsätter med Johanna Helsing.
Möteplats Hornstull, 100Hus Stories	Projektet 100Hus Stories och UBS upptäckte hösten 2009 att de hade ett starkt intresse av att samarbeta, projekten kompletterade varandra.	
Högalidsskolan	Vi gjorde en planering med dem, för 100Hus/UBS, som aldrig gick att genomföra pga av omständigheter på skolan.	
Sköndalsskolan	Flera berättarworkshops för elever med koppling till 100Hus-Stories, inom UBS 2009-2010.	
Tyska Skolan, Gamla Stan	Berättarworkshop för elever som skulle delta 100Hus-Stories, inom UBS 2010.	

Lyssnare till en av de ungas berättarföreläsningar på Söderholmsskolan i Skärholmen 2007.

Botkyrka

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Hammerstaskolan (grundskola)	Grundutbildning för 2 klasser per år i 3 år, ca 150 elever. Workshop för skolans personal, 2 st. Berättarrazza, 1 st.	
Tunaskolan (grundskola)	Grundutbildning för 2 klasser per år i 1 år, och 3 klasser per år i 2, ca 200 elever. Workshop för skolans personal, 2 st. Berättarrazza, 1 st. Även varit en del av 100Hus-Stories, inom UBS.	Diskussioner pågår med skolan om en fortsättning med fortbildning av lärarna.
Borgskolan	Grundutbildning för 1 sjunde klass i 1 termin, ca 50 elever, under förstudiefasen.	
Parkhemsskolan	Grundutbildning för 1 sjunde klass i 1 termin, ca 50 elever, under förstudiefasen.	
Storvrtesskolan	Grundutbildning för 1 sjunde klass i 1 termin, ca 50 elever, under förstudiefasen.	
Botkyrka kommun, utbildnings-, kultur- och fritidsförvaltningen	Har stöttat projektet.	Möte med förvaltningarna om ett eventuellt Berättarcentrum i Botkyrka har hållits.
Botkyrkabyggen	Stöttade projektet i förstudiefasen, då vi arbetade fram föreläsningar i Hågelbyparken.	
Riksteatern	UBS var en del i projektet Postadress:Botkyrka i förstudiefasen.	
Hågelbyparken	Föreläsningar vid två tillfällen: i samband med Postadress:Botkyrka i förstudiefasen och under Hågelbyfestivalen.	
Mångkulturellt Centrum	Öppen berättarkväll inom projektet under förstudiefasen.	Marita Castro, intendent och berättare, arrangerar öppna berättarkvällar med en del av UBS-ungdomarna.
Lärarhögskolan	Workshop med en grupp lärarkandidater, som sedan delvis följde arbetet i Botkyrka.	
Tullinge Bibliotek	Två föreläsningar med UBS april 2010, filminspelning med UR. En av bibliotekarierna har berättarutbildning sedan tidigare.	Vi diskuterar idéer om en fortsättning.

Nationellt

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Kulturrådet	Medfinansier	Ger verksamhetsbidrag till Fabula, bla för engagerandet av ungdomar på Fabula Berättarscen.
Framtidens Kultur	Medfinansier	Läggs ned.
BNS Berättarnätet Sverige (nationell paraplyorganisation)	BNS arrangerar bla <i>Berättarslam</i> , tävlingar i berättande. Att delta i tävlingarna har varit en sporre och en chans att visa upp sig för de unga. Flera har vunnit deltävlingar och tävlat i SM. En av "de våra" vann tom en andra plats på nordisk nivå i Köpenhamn 2009. Vi har varit aktiva bla för att få tävlingarna upp på nordisk nivå. BNS nuvarande ordförande Love Ersare, Umeå, anlätades som pedagog i UBS, och spelar nu en betydande roll för utvecklingen av det unga berättandet.	BNS har en ny satsning, <i>Berättarstafetten</i> , som ska vandra genom Sverige under 2010. Flera av ungdomarna är engagerade i den på olika platser.

Workshop med den kenyanske berättaren Joel Kennedy på andra berättarläget i Ljungby 2009. Gemensamt ansvar för vars och ens framsteg var ett av hans teman.

Berättarfestivalen i Ljungby/ Berättarnätet Kronoberg/ Sagomuseet/	Berättarläger nr två hölls i där, ungdomar från deras egna satsningar deltog delvis. En av de unga från UBS är inbjuden som professionell berättare till festivalen 2010. Arrangerar SM i berättande 2010, minst en av de unga (uttagningarna inte klara än) kommer att tävla i berättarslam där.	Årlig festival.
Skansen	Tredagars-festivalen <i>Barn och böcker</i> i maj 2010 hade en Ung Berättarscen med tre unga på Bollnåstorget. De berättade historier ur böcker på plats, för att stärka bandet mellan muntlighet och läsning.	Skansen vill gärna ha ett fortsatt samarbete där unga berättare får framträda.
Riksutställningar	I samband med Berättaråret 2006 skapade Riksutställningar den kringvandrande berättarutställningen Nattpäron. Fabula anlätades som inspiratörer och utbildare. UBS planerades att bli en del av utställningen och skrevs in i planeringen. Vi var inte riktigt synkade i tid; men kunde ändå bidra även med unga berättare i viss omfattning.	Turnén med Nattpäron är nu avslutad och deponerad på en förskola i Karlstad.

Wiqtor Ådahl, 17 år, berättar från stora scenen på torget i Sundsvall på nationaldagen 2009.

Unga Berättare http:// ungaberattare. ning.com/		Unga Berättare är en nationell förening som startade 2010. Vi är särskilt stolta över den, för den har startats av ungdomarna helt utan vår inblandning. Styrelsen består av unga från UBS.
Utbildningsradion	Processen att skapa en publik berättarföreställning med ungdomar filmades av UR på Tullinge Bibliotek i Botkyrka våren 2010, sänds hösten. Direktsänt inslag i <i>I love språk</i> 2008.	
Skolforum (årlig skolmässa)	Inbjudna av Kulturrådet berättade vi om våra erfarenheter på mässan.	
Per Olsskolan, Fagersta	Vi lät filma en berättarrazza i Fagersta, för att kunna dokumentera och sprida metoden. (Stort arbete med tillstånd från alla föräldrar!)	

"Att skolflickorna har berättandet som obligatorisk undervisning"

"Nairobi dag 5: Vi kåkade frukost och sedan drog vi direkt till en flickskola. Det var en stor publik, cirka 800 skolflickor, som bara skrek av glädje när Love dansade. ... Efter det hade vi berättarlam med ett mindre antal tjejer, cirka 100 stycken. Det var kul att se tjejerna berätta. Även jag och Elin berättade en inledande och en avslutande historia, vi var inte med i slammets och tävlade. Elin lärde dem också en svensk sång. Vi blev dock lite förvånade att skolflickorna har berättandet som obligatorisk undervisning i skolan. Vi tyckte att det var kul att berätta för dem, de var en väldigt bra publik, trevliga och intresserade. De hade mycket att ge men de var lite blyga. De sprang fram och frågade oss en massa saker efter slammets och de ville gärna bli vän med oss på Facebook."

Hanna Stavrén, 16 år, skriver dagbok från utbytet med Zamaleo i Kenya i juni 2010

Internationellt

	<i>Har hänt inom och utanför ramen för Ung Berättarscen</i>	<i>Fortsättning</i>
Nordgruppen med Nordiskt Berättarslam	Vi har i Fabula tillsammans med andra engagerat oss i att skapa Berättarslam, först på nationell nivå, sedan på nordisk nivå. Mats Rehnman från Fabula tog initiativ till Nordgruppen, där de nationella berättarrörelserna i Sverige, Norge och Danmark arbetat fram förutsättningar för nordiska berättartävlingar. Det första nordiska berättarslam gick av stapeln på Fabula Storytelling Festival 2008, med UBS berättarläger närvarande. Nästa Nordiska Berättarslam var i Köpenhamn 2009. Då hade en av UBS-ungdomarna klättrat hela vägen upp och fick en andra plats. Syftet med tävlingarna är, ur vår synvinkel, att ge ljus och uppmärksamhet från media åt det unga muntliga berättandet.	Berättarslam är etablerat. Ungdomar och andra tävlar i berättande regionalt, nationellt och på nordisk nivå. Nationella organisationer som understödjer och samordnar arrangemangen finns i Norge och Sverige, Danmark står i startgroparna. Även svensktalande Finland och Island är med. Det gemensamma språket är Skandinaviska. Nordiska Rådet och Kulturrådet är några av bidragsgivarna.
Young Storyteller of the Year, Birmingham (Traditional Arts Team)	Brittisk ungdomsorganisation med vilken vi haft utbyte. 2008 besökte fyra av våra ungdomar dem för gemensam workshop och föreställningar. De två vinnande YSOY-ungdomarna bjöd vi som deltagare till berättarlägret 2009.	Kontakten med Graham Langley i YSOY fortsätter, inte minst via FEST. Får vi möjlighet så kommer vi att göra fler ungdomsutbyten i framtiden.

Berättaren Mats Rehnman undervisar ungdomar i hur de kan gå till väga för att få berättaruppdrag - vid Berättarväggen i Ljungby, en av de muralmålningar han skapat, med bilder från världens myter och sägner.

Zamaleo, Nairobi, Kenya	Berättarkompani med ungdomsarbete. Vi har engagerat berättare därifrån som ledare för berättarlägret 2009 samt haft konstnärligt utbyte med dem vid sidan av UBS. Sommaren och hösten 2010 kommer vi att göra ett utbyte av ungdomar. Flera olika finansörer.	I oktober 2010 besöker de kenyanska ungdomarna Fabula Storytelling festival.
FEST Federation for European Storytelling	Mats Rehnman i Fabula har initierat den första stora internationella organisationen för storytelling, FEST. 60 berättare från 19 länder möttes i Oslo 2008. Året därpå startade organisationen formellt i Lausanne. Ida Junker och Love Ersare från Ung Berättarscen var då med, redogjorde för UBS och diskuterade ungdomssatsningar.	Arbetet fortsätter.

”Storytelling är helt dött här!”

Efter att ungdomar från Sundsvall och Botkyrka träffats på Fabulascenen i Stockholm och det framkommit hur mycket berättande som försiggår i Sundsvall tack vare berättaren Monika Westin, så skickade Sibon, 15 år, ut ett nödrop på Facebook - och fick svar.

Sibon Kabir: *Storytelling är helt dött här :(, vi behöver en Monika i botkyrkaa!!*

Marita Castro: *hallå! - jag finns i Botkyrka!*

Sibon Kabir: *AA Ida berättade för mig om dig.. visst jobbar du Mkc?*

Monika Westin: *Och vi skulle behöva en Sibon i Sundsvall. ;-) Två själar och samma tanke, Marita! ;-)) Botkyrka, har Marita Castro, Sibon. Hon är kanon!*

Marita Castro: *stämmer! och jag arbetar väldigt aktivt med storytelling där. Kom förbi!*

Monika Westin: *Ja, gör det Sibon! Jag lovar, det kommer ge utdelning.*

Marita Castro: *tack Monika! kom gärna du också!*

Sibon Kabir: *jaha men vi måste träffas och prata en stund, när har du tid?*

Monika Westin: *Marita, jag har varit på väg flera gånger när jag varit neröver men har, hittills, inte lyckat pressa in det i tidsschemat vid dessa tillfällen. Men jag kommer i sinom tid.*

Marita Castro: *jag finns på MKC i Fittja dagligen mellan 9-17. Har du varit där? kom förbi på fredag om du kan så bjuder jag på kaffe.*

Monika Westin: *Sibon: Hur bra kan det bli? Du ropar på en Monika och får en Marita. Högsta vinsten!*

Marita Castro: *Monika, kom förbi nästa gång du kommer ner!*

Sibon Kabir: *Aa jag har varit berättar kandidat och berättat där när det stockholms berättar slam. Men jag kommer förbi på fredag vi ses då!*

Monika Westin: *Marita, jag kommer i mitten av februari.*

Marita Castro: *gör så! vi kokar ihop något och lurar ner Monika sen :)*

Monika Westin: *Lysande! ;-))*

Sibon Kabir: *Haha det är ropa bara att ropa efter sin vilja!*

Sibon Kabir: *Ja, du får komma förbi snart :D*

Marita Castro: *:) 070 492 86 52*

Sibon Kabir: *okej jag hör av mig :D*

Marita Castro: *topp!*

Monika Westin: *Den som ropar får svar. Och den som ringer också;-))*

Fab Story: *Det här är underbart! FB när det är som bäst! Och Sibon -kul att du kom till Fabula Berättarscen igår. Ha trevligt på fredag!*

Sibon Kabir: *hahaha jaa :D*

Dialog på Facebook feb 2009

100Hus stories

När vi av olika skäl inte lyckades länka ihop 100Hus-skolorna med Ung Berättarscen, gav vi oss i kast med Tyska skolan i Gamla stan. Där arbetade vi med en kort berättarkurs under en förmiddag, där klass 6 fick öva improvisation, återberätta folksagor och skapa fiktiva möten och berättelser i Gamla stan-miljöer. Det var inspirerande och mycket uppskattat av skolans elever och klasslärare.

Vi ville nu pröva ett eget upplägg för ett kreativt digital story-projekt med betoning på muntligt berättande. Det intresserade oss att pröva en kombination av dessa två grenar inom storytelling. Vi besökte 100Hus' workshops med elever och samlade intryck. Sköndalsskolan i Stockholm visade sig sedan positiva till vårt förslag; vi arbetade med en femma och en sexa. Vi införskaffade två mikrofoner med inspelningsfunktion och satte igång arbetet med lokala berättelser och sägner i Sköndal. Vi tog med oss tankarna från 100Hus att med intervjuer samla berättelser från närmiljön och arbetet med digital stories, men med vårt fokus på eget muntligt berättande. Filmerna gjordes enkla; eleverna fick själva berätta till bilder utan andra ljud eller röster. Vi använde övningar vi fått från 100Hus och våra egna beprövade berättarövningar. Vi arbetade med korta sägner och muntlig improvisation, de övade hur man som intervjuare verkligen får fram en historia. Intervjuerna gjordes mellan kursgångerna, vi hjälpte till med bearbetningarna, de letade eller gjorde bilder och lade upp historierna i photostory. Det hela avslutades med en filmkavalkad.

Projektet på Sköndalsskolan blev mindre än vi planerat, fler timmar än vi räknat med gick åt till att hantera problem, bla tekniska problem med skolans nätverk. Vi hade föredragit att själva ha kontroll över tekniken. Vi tyckte det var spännande att pröva denna sammanslagning av två olika typer av storytelling-projekt och gör gärna något liknande i framtiden. Då kommer vi att starta med en längre del rent muntlig träning, sedan föra in intervjudelen och först när de lokala berättelserna fått vingar föra in bilder och den digitala delen.

Så har vi spridit och ska sprida resultatet

Fortsatt arbete

Vi är mycket ute i skolor där vi utbildar lärare, barn och ungdomar eller ger föreställningar och berättarrazzior, bla inom Skapande Skola. Då förmedlar vi våra erfarenheter från projektet. Vi arbetar med nya ungdomsprojekt, där *Unga Läser och Berättar* med Kulturrådet är det första. Vi anlitar också "våra" unga berättare professionellt, bla för att delta på berättarrazzior i skolor, på Fabula Berättarscen i Stockholm och andra uppdrag, t ex Skansens Barn och böcker 2010. Vi tror detta kommer att öka; vi kan glädjande nog erbjuda dem professionella uppdrag, där just deras ungdom efterfrågas. Vår utbildning för mer avancerade unga berättare, Berättarstudion, fortsätter också – i mån av finansiering.

"Nästan bara jag som vågade prata"

"Jag har berättandet att tacka att jag nu vågar hålla ögonkontakt under ett samtal. Berättandet har också hjälpt mig att våga ta plats och prata inför människor jag inte känner. Dessutom verkar det som om självförtroendet stiger när man väl börjar berätta. Insikten att människor faktiskt lyssnar på vad man har att säga, ger både tillfredsställelse till Egot och en känsla av att man är värd att tas på allvar. Men mest av allt har berättandet gett mig glädje."

Ur ett brev från Wiqtor Adahl, 18 år, maj 2010

"Hej Ida :D

Berättandet har betytt jätte mycket för mig. Man får sånt otroligt självförtroende, nu har jag ju precis börjat gymnasiet och då var de nästan bara jag som vågade prata. Detta berodde endast på att jag hade gått kursen. Så personligen tycker jag att detta är en kurs alla borde gå. Men eftersom man står inför okända människor och berättar så gör detta att om man träffar någon person man inte känner så kan man faktiskt börja prata med honom. Och man lär sig att lyssna och komma ihåg mer."

Rasmus Mårtensson, 17 år, meddelande på Facebook

Film, foto, tv, radio, press

Vår filmare, Clarence Werdin, har gjort fyra filmer, ett antal mindre bonusfilmer och mängder med foton. Han har osedvanligt fint smält in i ungdomsgrupperna under arbetet. Vi har också själva flitigt fotograferat och amatörfilmat under arbetets gång, respektive låtit ungdomarna göra det. En del av det har sammanställts till bildspel och filmsnuttar. Tv har också gjort en del filmer. I Utbildningsradion har vi haft ett direktsänt inslag i Språket. De har också gjort en film, om ungdomars process med att skapa en berättarföreställning respektive uppvakta beslutsfattare. Den sänds hösten 2010.

Lokal-tv i Sundsvall har gjort en lite längre film. Det har gjorts otaliga radioinslag, både lokalt och på riksnivå, en del lite längre, samt många inslag i pressen.

En del av detta material har spridits och sprids via YouTube, bloggen, hemsidan och sociala medier. Vi har också textat en del av det på engelska.

Bok och rapport

Vi arbetar på ett bokmanus, som ska sprida våra erfarenheter. Det skapas till viss del i samarbete med några av de ungdomar och lärare som varit involverade. Boken är tänkt att bli en liten, lätthanterlig metodbok för direkt arbete i skola och bibliotek, med inspiration, övningar och berättelser. En typ av bok som vi vet inte finns i nuläget. Manuset under arbete lämnas som bilaga. Rapporten, som föreligger här, kommer vi att skicka ut till alla som varit involverade i projektet och till en del andra intressenter. Den kommer också att finnas tillgänglig för nedladdning på våra hemsidor eller för beställning. Vi kommer förstås att använda den för att initiera kommande ungdomsprojekt.

Vi har också beställt en manual för att kunna sprida arbetet med berättarrazzior, från Christina Claesson, Berättarakademin, som uppfunnit "Berättarrazzia" - ett koncept som spritt sig över landet och ut i världen.

Seminarier, utställning mm

På Fabula Storytelling Festival 2008 hade vi ett välbesökt seminarium om Ung Berättarscen, med många ungdomar närvarande. Vi ser glimtar av det på en av filmerna. Vi planerar ett liknande till festivalen i oktober 2010. Vi blir också inbjudna till liknande seminarier på andra festivaler.

Till Arvsfondsdagen 2008 producerade vi en utställning. Vi har gjort informationsblad på svenska och engelska, samt beställt en logga av en grafisk formgivare.

Love Ersare håller berättarföreläsning på en flickskola i Nairobi, Kenya i juni 2010.

Blogg, hemsida, sociala medier

Bloggen www.ungberattarscen.se har varit centrum i kommunikationen, uppdaterad främst av pedagogerna, men också allt mer av ungdomarna själva. Hemsidan har inte färdigställts förrän denna sista termin. Å andra sidan är den utformad för att fortsätta fungera som centrum för både gamla och nya ungdomssatsningar.

Sociala medier, särskilt Facebook har visat sig vara överlägset när det gäller att hålla ihop de unga berättarna. Ofta är det enda sättet att få tag i dem! De använder inte epost och de byter mobilnr hela tiden. Facebookgruppen Ung Berättarscen med i skrivande stund 264 medlemmar är central. Adressen är: <http://www.facebook.com/group.php?gid=30156409106> Men nya grupper, interaktion mellan enskilda, evenemangs-inbjudningar osv är en livligt trafikerad cyberplats, omöjlig att kartlägga, men nödvändig att vistas på. Antal träffar på Google för Ung Berättarscen i maj 2010 var 1920 stycken.

Ett bra steg på vägen mot att våga stå på scen utanför skolan: Att berätta för lärarkåren. Ami i sjuan berättar en arabisk skämthistoria på ett personalmöte på Nackastaskolan i Sundsvall.

Målgruppens storlek och sammansättning

Vi har haft två primära målgrupper: Ungdomar 12-18 år och lärare på högstadium/gymnasium. Könsmässig fördelning förväntade vi oss 50/50, vilket stämde med verkligheten. Ungdomarna kom från tre kategorier, den största nämnd först.

1. Högstadiungdomar från mångkulturella miljonprogramsområden, med skolor där en mycket stor andel av eleverna har annan än svensk bakgrund, skolor som är en smältdegel av språk och traditioner från hela världen, med många elever som av olika skäl har en social problematik. Det här är skolor där lärarlagan kämpar oerhört hårt med en besvärlig verklighet.
2. Elever från gymnasiets barn- och fritidsprogram (av de själva ofta karakteriserat som ett lågstatusprogram), där ovanan och svårigheten att tala inför grupp är stor.
3. Gymnasieungdomar från en fristående högstatusskola, med upptagning från hela landet, högt motiveerade, utan stora sociala eller personliga problem, samt ungdomar från en högstadieskola i ett segregerat område, lugn småstadsmiljö utan mångkulturella inslag eller motsättningar.

”Mamman hade sett såna enorma förändringar hemma”

”Jag fick ett mejl från en mamma, där hon tackade för året, och framför allt tackade för det här. Hon hade sett såna enorma förändringar bara hemma av sin dotters sätt att berätta och återskapa och det tycker jag visar att det har varit värdefullt. Den flickan har vuxit som individ, vågar ta plats och vågar prata...”

Lärare på barn- och fritidsprogrammet, Dragonskolan, Umeå i intervju

I siffror ser resultatet av vårt projekt ut så här:

- **Ca 1300 tonåringar** har genomgått grundutbildning i muntligt berättande med avslutande publik föreställning för barn. Därav 1100 inom själva projektet, de övriga i olika kringprojekt.
- **Ca 400 elever**, olika många på olika platser, har gått vidare från obligatorisk grundkurs till frivillig fortsättning, med publika föreställningar för vuxna eller deltagande i berättarrazzior.
- **Ca 75 elever** har gått vidare till olika mer avancerade berättarprojekt eller Berättarstudios fortsättningsutbildning.

"Det ska in i utbildningen"

"Det kan vara en brist att det blir ett projekt som löper på sidan av det som egentligen pågår i daglig verksamhet. Sen trillar det bort när projektet är slut - istället för att få in det som en del av vardagen, där lärarna också får bära på kompetensen att kunna berätta, även om de inte kan bli lika duktiga som ni. Man kan ändå ha möjlighet att: "vars kan jag söka hjälpa, hur kan vi lägga upp det, hur kan vi jobba tillsammans" - just utifrån det här att stärka ungdomarna."

"Genom alla de här åren har det varit så svårt att finna tid att vara med, att följa med ut på en föreställning, det har nästan aldrig funkat."

"Det är ju för att det inte har legat som en del av utbildningen, utan det har legat utanpå, och det skulle jag vilja komma ifrån, det ska in."

"Det borde gå att strukturera om man planerar lite mer i förväg."

Lärare på barn- och fritidsprogrammet, Dragonskolan, Umeå i intervju

- **Ca 30 nya unga berättare** finns nu i landet, mellan 14 och 20 år, som kan anlitas för berättaruppdrag av olika slag, en del av dem kan också göra workshops.
- **Tusentals barn, ungdomar och vuxna** har utgjort publik för dessa berättande ungdomar, vid festivaler, föreställningar, berättarkvällar eller vid provföreställningar på förskolor och skolor.
- **Lärare på åtta skolor** i landet har fått grundläggande utbildning i muntligt berättande.
- **Ca 3700 skolelever** har fått uppleva berättarrazzior med professionella berättare.

Målgruppens upplevelser av projektets insatser

Eleverna

De enskilda berättarpedagogerna har utvärderat på olika sätt. En del har gett eleverna enkäter med både svarsalternativ och öppna frågor. Andra har spelat in utvärderingsrundor i slutet av kurserna. Vi har mycket positiva resultat, oavsett metod. 80-85% svarar bra/mycket bra eller motsvarande. I rapporten har vi infogat citat från brev, intervjuer och facebookdialoger, vi tror att de ger en god bild av ungdomarnas upplevelser.

Lärare och skollledning

Hösten 2009 reste vi runt till skolorna för att lyssna av reaktionerna på projektet. Vi bandade intervjuer och förde anteckningar. Vår viktigaste fråga var: Vad finns kvar på skolan efter de här tre åren? Vi har också efterfrågat vad som var bra, mindre bra och vad de har för tankar om ett eventuellt framtida samarbete. Gemensamt för alla skolor var följande:

- Man är förvånad över att det är så pass lätt att få eleverna att "bli berättare", lära in en historia och framföra den bra, begripligt och underhållande för publik.
- Man rapporterar om unga som genom berättandet utvecklat nya sidor, ofta mot alla odds.
- De elever som fortsatte med berättandet, var inte de man trodde, utan ofta de mest språkligt svaga, tysta och tillbakadragna.
- Man uppskattade att projektet ställde höga krav på resultat, "snabbt upp på scen".
- Man gläder sig åt att eleverna lärt sig lyssna.
- Det har på de flesta skolor, men inte alla, varit problem med kontakten mellan skolan och projektet, med planeringen och schemalagningen.
- Medvetenheten om att berättande är en pedagogisk möjlighet har ökat.
- Lärarna beklagar att de inte haft tid att vara med mera.

Här nedan följer korta sammandrag och några citat ur intervjumaterialet. Intervjuerna bifogas på cd.

Umeå: Dragonskolan

Intervju 090910 (bandad): Peter Hagberg, Ida Junker. Lärare: Sara Granberg, Sara Nyström, Charlotte Skarin, Berit Paulinadotter. Rektor: Ann-Charlotte Gavelin.

Positivt?

På Dragonskolans Barn- och fritidsprogram är man väldigt glad över att se elever som inte brukar tala och som man aldrig trott skulle våga, resa sig upp, växa och förändras. Föräldrar har hört av sig med lovord över barnens utveckling. Projektet man gjorde på Röda Korset var ett lyft (mer om det i en av citatrutorna). Till exempel har en av deltagarna gått från att vara en tyst kille, till att berätta på skolans öppna kväll med föräldrar, som blev väldigt imponerade, och till att göra sitt specialarbete i trean i form av en egen berättarfestival.

Problem?

Ledningen på skolan har skiftat under projektiden. Det har medfört stora kommunikationsproblem. Projektledaren på skolan visste till exempel inte att hon var utsedd till det förrän efter ett år. Det har inte varit lätt med ett projekt som ligger lite vid sidan av på en sådan stor skola. Lärarna önskar också att de hade haft tid att ägna sig mer tid åt berättandet och åt att vara med på kurserna, men det har varit väldigt svårt att finna tid.

"En saga i korridoren"

En pojke har blivit en duktig berättare för förskolan; han har växt inom projektet. Peter lärde honom en saga i korridoren vid den allra första berättarrazian; den har han fortsatt berätta i alla år, i olika sammanhang och varit stolt över det. Rektor och lärare konstaterar lite sorgset, att hans berättande framstår faktiskt som det enda riktigt positiva under hans tre år på skolan...

Ur intervju med rektor och lärare Nybodaskolan, Tyresö

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Elevernas redovisningar är väldigt mycket bättre, många elever har stärkts. Dragonskolan har en uttalad önskan att fortsätta med berättande. De ser det som ett tydligt bidrag till skolans måluppfyllelse, en kompetenshöjning för lärarna och en statushöjning för skolans utbildningar. Men de behöver mer utbildning bara för lärarna, för att det ska leva kvar.

Sundsvall: Nackstaskolan

Intervju 1 090604: Ida Junker, Clarence Werdin, filmare, Paul Alsén, rektor.

Intervju 2 090604: Ida Junker, Clarence Werdin, filmare, Ann-catrine Lilieqvist, lärare, Helena Clevinge Andersson, lärare.

Positivt?

Lärarna tycker de fått upp ögonen för berättandet, hur användbart det är och hur det fångar elevernas lyssnande. Berättarrazian var fantastisk, säger de, hur den tog eleverna med överraskning! Vi har inte hört någon som tyckt illa om att framträda för publik, och många har ju gått vidare till fortsättningskurs. Just det momentet med krav på en föreställning så snabbt var väldigt bra.

Berättandet påverkar absolut betygen, säger de, vi har sett att det ger resultat. Lärarna använder de berättelser och övningar de fått genom projektet både i svenska och engelska. Det händer saker med relationerna i gruppen, säger de, man får en helt annan kontakt, det skapar mysighet -fast det är så enkelt!

Rektor säger att han under sitt yrkesliv inte stött på berättande i skolan i någon systematiserad form förrän nu. Han framhåller hur värdefull elevernas personliga utveckling är, att de får stå och tala inför många främmande människor, hur det stärker dem. Det är nödvändigt för att kunna delta i samhället och våga uttrycka sig.

Vad ger man i avskedspresent på ett berättarläger? Böcker så klart, massor av böcker med massor av berättelser, olika till alla så man kan byta med varandra. Berättarna Monika Westin och Love Ersare delar ut.

Problem?

Även på Nackstaskolan har det varit ett problem att lärarna inte kunnat vara med särskilt mycket. De hade också önskat mer berättarträning själva.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Skolan lägger ner till hösten, punkt slut. Alla elever och lärare skingras. Katrinelundsskolan är en skola som tar emot många av de elever som varit med i berättandet. Därför har vi i Fabula träffat en grupp lärare där för att diskutera ett eventuellt samarbete. Skolan har också just bytt rektor, och fått en av de gamla lärarna från Nackstaskolan istället.

Sundsvall: Skvadern

Intervju 090916 (bandad + anteckningar): Ida Junker, Peter Hagberg. Lärare: Viktoria Glavhammar, Frida Norberg. Rektor: Jan Kibe.

Positivt?

Rektor säger att de fantastiskt välfungerande klasserna på ledarskaps- och estet-programmen, nog till stor del beror på berättarprojektet. Lärarna säger att det eleverna lärde sig var otroligt användbart och att de använder många av övningarna. De känner sig också tryggare i sitt eget berättande, och att det faktiskt fungerar som kunskapsförmedling, för att levandegöra ett innehåll.

Det är otroligt roligt att se hur några av pojkarna utvecklats, säger de. Från att ha varit tillbakadragna har en spjuver väckts i dem. De tar för sig! Och det är inte de elever lärarna hade föreställt sig som fortsätter med berättandet. Man hör hur ungdomarna sitter på raster i sina grupperum och berättar för varandra... Nästan ännu viktigare är att de lärt sig lyssna.

"Det handlar inte bara om att läsa och skriva"

"Personalen på skolan har påverkats av projektet; en medvetenhet finns idag om att det är viktigt med muntligt berättande i undervisningen, att det inte bara handlar om att lära eleverna läsa och skriva!"

Birgitta Zelesny, rektor på Hammerstaskolan, Botkkyrka i intervju

Problem?

Berättarrazzian skulle ha behövt en återkoppling. Det var roligt att se dem sitta som fågelholkar, men upplevelsen blev ganska apart och statusen för berättandet inte så hög i början. Det saknades en förklaring. De gånger lärarna inte kunde vara med på berättarträningarna var frånvaron större, då var det svårare att få dem att inse vikten av att närvara.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Lärarna säger sig ha blivit mer medvetna om berättandet, tryggare som berättare och använder det i undervisningen, tex för att introducera ett nytt tema. Man vill gärna permanenta berättarutbildningen för eleverna.

Tyresö: Nybodaskolan

Första intervjun: Peter Hagberg, Marina Granlund, Lisbeth Karheden, rektor, Anna-Lena Mac Daniel, lärare

Andra intervjun: Ida Junker, Marina Granlund

Positivt?

Rektorn säger att fler elever når målen nu, vilket hon klart sätter i samband med projektet. Hon beskriver en elev som hängit i luften, men efter att ha varit med i projektet sökte till Fryshusets estetlinje - helt otänkbart dessförinnan. Skolan tyckte Marinas engagemang var fantastiskt. Skolan kommer att använda hennes kompetens i fortbildning framöver. Berättarrazzian saknar de mycket, den var underbar att ha varje år, uppskattad av både lärare och elever.

"Ah! Här är en dörr som står öppen!"

"En kille var väldigt nervös, han sms:ade mig kvällen innan de skulle berätta upp för lågstadiet, han tänkte skita i det, ville inte göra bort sig. Och så kom han ändå! Han tappade bort sig när han berättade, men han tog nya tag, körde en gång till och i andra omgången så... Ja! Häftigt! Jag tyckte det var så bra att det var så tufft redan från början i projektet: alla ska upp!"

"De elever som tycker att skolan är utan koppling till verkligheten, kan känna att: "Ah! Här är en dörr som står öppen, det här har med verkligheten att göra!" Det hade verklighetsanknytning genom att de fick gå ut i andra skolor och berätta, att det fanns en väg vidare, som berättarläger, det skapar nya forum."

"Det vi här på skolan vill lyfta fram som viktiga kompetenser, identitet, närhet, utveckling, individen i fokus, det får de genom att utvecklas som talare och berättare. Ja, nu sitter de ju i sina grupprum och berättar en massa historier och blir duktiga på att kommunicera!"

"Man vill bidra till att de blir trygga och nyfikna, lära sig hur man bemöter andra. Då är storytelling optimalt."

Lärare på Skvaderns gymnasieskola, Sundsvall i intervju

Problem?

De senaste åren har skolan haft tio olika rektorer. Man har blivit anmälda till Skolverket och nedläggningshotats. Uppagningsområdet är Bollmoraringen, ett mångkulturellt miljonprogramsområde med stora sociala problem. Det har periodvis varit mycket svårarbetat och oroligt, med många olika språk, nyanlända elever som snabbt ska slussas ut i klasserna.

Man säger att många lärare hade en negativ attityd i början för att de inte törs berätta själva, att det fanns en ängslighet i personalgruppen.

Marina tyckte att fritidsgården hade ställt upp dåligt, hon hade önskat att de hade backat upp projektet. Planeringen har varit trög att få till stånd, Marina har inte haft någon entydig kontaktperson på skolan. Hade varit lättare om alla sjuor varit engagerade i projektet och inte bara en, anser rektor.

Läraren tyckte att hon själv gått miste om mycket då hon inte kunnat se Marinas arbete, eftersom hon inte kunnat gå ifrån sina elever.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

De önskar att de fick fortbildning i muntligt berättande kontinuerligt i arbetslaget. De har idéer om att införa en debattävling på skolan för att höja statusen för arbete med det muntliga språket. De samarbetar nära med förskolan där de unga haft sina berättarföreställningar och målsättningen är att hålla berättandet vid liv och att fortsätta skicka dit elever som berättar.

Kulturskolan har betytt mycket. Marina försöker få permanent berättartid där; som då kan komma skolan till godo.

Marina berättar att hennes berättarelever "bangat" vid en del tillfällen, bland annat vid Nybodafestivalen. I Sundsvall och Umeå har vi lockat ungdomarna upp på scen med lite betalt i form av biobiljetter och presentkort på populära restauranger.. Den möjligheten har inte Marina haft; vi vet inte riktigt varför det blev så - en försummelse från vår sida. Det har också varit ett problem att det inte funnits någon aktiv berättarförening på orten (liksom i Botkyrka).

Aldito Ortiz, 14 år, från Hammerstaskolan i Botkyrka går upp i uttagningstävlingarna i Berättarslam vid Berättarfestivalen i Ljungby. Numera finns Berättarslam även på nordisk nivå.

Botkyrka: Tunaskolan

Första intervjun 090918: Peter Hagberg, Ida Junker, Andreas Gydingsgård, rektor, Maria Stevanovic, lärare (bandad).

Andra intervjun 090930 : Peter Hagberg, Annika Blomqvist, lärare, Modou Njie, lärare (anteckningar).

Positivt?

Berättarutbildningen för lärarna i början var verkligen uppskattad. Annika lyckades lura sin klass totalt med den urban legend hon lärt sig. Det gav mersmak. Egentligen skulle lärarna ha fått mer utbildning, men bland annat på grund av rektorsbyte lyckades man inte planera in det. Lärarna insåg genom projektet att det är lika viktigt att eleverna berättar sin kunskap muntligt som att de redovisar skriftligt.

De har sett hur eleverna runt projektet har växt. En flicka till exempel, som inte har svenska som modersmål och som knappt vågat tala innan, blev väldigt modig. Hon deltog som berättare i den lokala festivalen i Hågelbyparken tillsammans med andra elever på skolan. Tyvärr har hon sedan fallit tillbaka pga konflikter med kamrater. Andra, som har ständiga svårigheter med att koncentrera sig och fokusera på skolarbetet, har älskat att lyssna och sällan setts så lugna. Maria berättar om en kille från Afrika som kom med egna berättelser och tydligt kände sig hemma i traditionen att berätta.

Problem?

Ett stort problem har varit organisationen på högstadiet, med arbetslag som sällan träffas och inte har gemensamt personalrum; alltså inte så mycket överföring av information. Hade projektet startat i sexan hade det varit lättare. Dessutom har skolan genomgått ett rektorsbyte. Medvetenheten om projektet var stor när vi startade, men de arbetslag som var med år två och tre var mindre förberedda. Kanske en följd av rektorsbytet och problemet med att informationsöverföringen mellan arbetslagen inte varit stor. Det tog sin tid att förankra projektet vid terminsstarten. När hela arbetslaget blev på det klara med vad som skulle hända, blev det bättre. Peter berättar att han försökte samarbeta med en lärare som inte fann något intresse i projektet, delvis på grund av att läraren saknade information från sin skolläda och inte tyckte sig ha tid. En annan lärare tog då tag i projektet med kraft och arbetet tog fart och blev lyckat. Lärare och rektor talar om en stressig situation med väldig tidsbrist och många barn med extra behov av resurser.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Maria tycker inte att det är så mycket synligt som lever kvar efter projektet, även om hon sett många elever växa och utvecklas. Hon tycker skolan har varit dålig på att föra erfarenheterna vidare.

Skolan har en uttalad önskan om att fortsätta med storytelling. Rektor förklarar hur de vill fördjupa arbetet med berättande som verktyg för kunskapsutveckling, inte minst i ett starkare samarbete med modersmålsundervisningen, som i Botkyrka nu ska integreras i skolan. De ser en potential i samarbetet med Fabula Storytelling, eftersom det visat sig ge goda resultat med elever med svenska som andraspråk. Skolan är mycket intresserad om det blir ett fjärde år för att befästa arbetsmetoderna i arbetslagen.

Milica Gardasevic, 14 år, repeterar en gammal judisk visdomsberättelse med musikern Emma Reid och berättaren Mats Rehnman för Fabulascenen i Stockholm 2009. Ett viktigt steg på vägen mot att bli berättare!

Botkyrka: Hammerstaskolan

Intervjuer: Peter Hagberg, Birgitta Zelesny, rektor och Heli Oksanen, lärare.

Positivt?

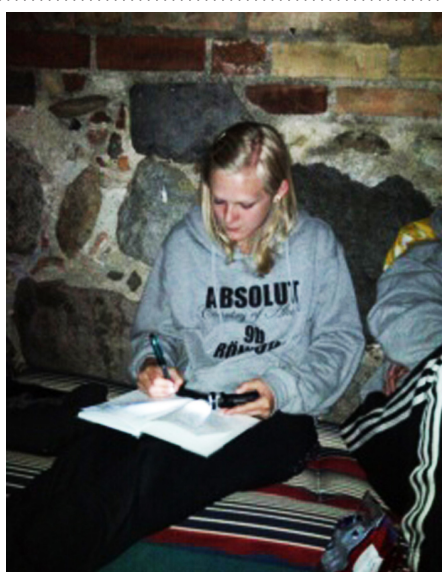
Det blev ett väldigt positivt gensvar från skolans elever. Berättarprojektet fick snabbt hög status. Några elever som hade negativa roller på skolan, visade sig vara stora berättartalanger. Deras attitydförändring blev betydelsefull för andra elevers medverkan. Det blev en utbildning som betraktades som meningsfull för alla med tex rap-ambitioner. Att våga stå på scen, våga berätta för publik, blev ett verkligt steg att ta. Även de elever som hade bra betyg som högsta prioritet, såg fördelarna med att våga använda sin röst i Peters workshop. Två av de mer framträdande eleverna från berättarprojektet sitter idag i Botkyrkas ungdomsfullmäktige. Hammerstaskolans rektor beskriver hur en av de eleverna sannolikt inte skulle nått så långt utan Fabulas Ung Berättarscen-projekt. En lärare, Heli Oksanen, nämner att det nu är vanligare med helt muntliga redovisningar på högstadiet. En klar förändring. Och, säger hon, elever från projektet som nu berättar sagor på biblioteken i Botkyrka, eller syns och hörs i TV och radio och på berättarfestivaler har ju blivit lite av förebilder för andra elever på skolan!

Problem?

Ett problem har varit lokalfrågan. Skolan skulle växa till att bli en högstadieskola för första gången, genom att sexorna fick bli första sjuan och sedan första åttan etc. Samtidigt byggdes den nya högstadiedelen på skolgården med en viss försening. Så det var trångt i den gamla delen, nu med fler klasser än någonsin. Projektet fick genomföras i ständigt nya lokaler från gång till gång, ibland med glasdörrar som försvårade när övningar och repetitioner skulle genomföras.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Skolans rektor och lärare är överens om att projektet har varit betydelsefullt både för elever och skolans personal. En medvetenhet har väckts om att träning i det muntliga språket föder självförtroende. Det har varit en glädje att någon kommer utifrån och sprider nya idéer, säger rektor. Vi har också sett hur bra det varit för stämningen på skolan genom att de äldre eleverna varit och berättat för de yngre. Det ska vi fortsätta med. Skolan är intresserad av en fortsättning av projektet, ett fjärde år, om sådana pengar söks och fås. Ett år att verkligen få personalen att kunna hantera och använda verktygen de fått genom projektet. Hammerstaskolan vill fortsätta vara en berättande skola!

Rönnowskolans berättare utforskar en spökplats genom att sova över, anteckna, lyssna och berätta - en av berättaren Christina Claesson många kreativa pedagogiska idéer.

Åhus: Rönnowskolan

Intervju 090909 (delvis bandad, delvis anteckningar): Peter Hagberg, Ida Junker, Christina Claesson, Riita Liljedahl, rektor, Ewa Kristensson, skolchef Åhus, Pernilla Tejera, skolbibliotekarie.

Positivt?

Från skolan är de eniga: Det finaste har varit att se elever blomma ut. De är häpnadslagna över förvandlingen hos en del elever. Intressant nog är det de språkligt svaga och okoncentrerade eleverna som kommit fram. De säger att de inte hört en enda elev uttala sig negativt om berättarprojektet. Det har också roat dem att iakttä hur eleverna diskuterar sinsemellan hur man får folk att lyssna. Skolan strävar efter ett helhetsperspektiv där alla stadier binds samman, från förskolan till nian. Det blir ofta lite krystat, men här blev det helt naturligt. Christina har förlagt en del av undervisningen till skolgården, vilket skapat nyfikenhet. Flera lärare pratar också om det häftiga med att själva berätta, att de kan berätta sägner och få så stora ungar som tonåringar att storögt fråga: var det på riktigt?

”Jag ska inte jobba med några jävla snorungar i framtiden!”

”När jag och Ida anlände för första workshopdagen med elever möttes vi av en tom och ödslig skola. Vi blev varse att alla elever utom Barn- och fritidsprogrammets elever var lediga. Vår start hade inte kunnat bli sämre! Fabula blev synonymt med förlorad ledighet. Stämningen var från vissa elever direkt fientlig.

Trots våra garantier att de skulle bli kompenserade så var kommentarer av slaget ”Varför ska vi sitta här och lyssna på några jävla nollåttor” eller ”Jag vill hellre gå ut och shoppa på stan med mina polare SOM ÄR LEDIGA, än berätta några jävla sagor!” Andra synpunkter som några i gruppen gav var: ”Jag ska inte jobba med några jävla snorungar i framtiden!”.

Slagsmål utbryter i en kort paus mellan en av kursdeltagarna och någon som tränger sig in i vår lokal. Eleven som är utsatt i min grupp har mörk hudfärg och får ta emot många nedsättande omdömen. Det tar tid att komma vidare!

Några elever jobbar på bra trots detta kaos och deltar lekfullt i berättar- och fantasiövningar. De uttrycker sin positiva förvåning att ha klarat av att berätta muntligt för någon annan.

Jag har nog aldrig känt ett så kompakt motstånd för muntligt berättande under hela min 20-åriga karriär som berättarpedagog!”

Peter Hagberg, berättarpedagog, i en rapport från Dragonskolan, Umeå

Problem?

Inga problem med projektet framkom i intervjuerna.

Vad lever kvar och finns det planer för framtiden?

Det finns en tydlig attitydförändring på skolan. Flera lärare var skeptiska i början, nu är hela lärarlaget mycket positiva. Man har tom planer på att permanenta berättarutbildningen och låta den ingå i skolans mål. Man ser flera möjligheter att integrera det man lärt sig i undervisningen redan nu.

Under samtalet söker vi gemensamt efter olika möjligheter att ge eleverna berättartillfällen framöver, och det finns många idéer och försök som redan gjorts, bl a guideturer med St Annas Gille. Skolans lärare har också börjat berätta mera själva, bl a en förskollärare som redan gått en längre berättarutbildning. Pernilla på skolbiblioteket har fungerat som nav för det fortsatta intresset, hon har kunnat ge de unga berättaruppdrag och fungerat som kontaktperson för andra som velat anlita dem.

Med detta är vår rapport om Ung Berättarscen slut.

Att lära sig kontakta och involvera publiken i berättandet är viktigt. Johannes från Skvaderns gymnasium berättar om Kung Midas för en lågstadielklass på Hagaskolan i Sundsvall.

Hela det första berättarläget på scen på Fabula Storytelling Festival 2008, med flera hundra i publiken.

Slutord

En berättarfestival! Att se tonåringar äntra scenen och framföra sina berättelser för flera hundra i publiken. Att veta att en del av dem är unga människor från mångkulturella skolor i landet med ibland tung problematik. Att många av dem suttit tysta längst bak i klassrummet, att andra använt sin kraft till att bråka. Nu trollbinder de sina lyssnare med gamla berättelser ur mänsklighetens gemensamma skattkammare eller med historier från sina släkter och sina liv. När vi sitter där i salongens dunkel, så tänker vi tillbaka på en projektidé som vi visste var stor, men aldrig kunde vi ana att den skulle förgrena sig så som den gjort. Vi tycker rikedomen är överväldigande. Vi är ödmjuka och tacksamma mot alla som medverkat till ett fantastiskt arbete!

Styrelsen för Stiftelsen Fabula Storytelling Festival 20 juni 2010

Foto: Fabula Storytelling och Clarence Werdin m fl
Text: Ida Junker och Fabula Storytelling
Grafisk form: Ida Junker

STIFTELSEN FABULA
 STORYTELLING FESTIVAL
 ORGNR: 802424-7310

WWW.STORYTELLING.SE
 WWW.FABULAFESTIVAL.SE
 WWW.UNGBERATTARSCEN.SE

+46 (0)8-344 133
 FABULA@STORYTELLING.SE

EASTMANSVÄGEN 35
 113 61 STOCKHOLM
 SWEDEN

Konsten att lyssna på ett bra sätt är grundläggande och ingår i berättaträningen. Här hjälper Jocke Wiqtor med hans historia med sitt goda lyssnande. Från Skvaderns gymnasieskola i Sundsvall.

”Vill ha berättarprojekt!!!!”

*”Hej Ida,
jag är rektor på Katrinelund from Ht. Vill ha berättarprojekt!!!! Vad ska jag göra! Jag har ju fullt med elever som behöver det!*

Mvh Anci”

Facebook-meddelande maj 2010

”Jag vill att denna saga ska fortsätta”

”Det måste komma ett till berättarläger, för jag vill att denna saga ska fortsätta, och aldrig sluta. Fabula har verkligen gjort nåt stort för oss ungdomar, och vi är skyldiga dem att aldrig låta sagan dö ut.”

Didrik Granström, 17 år, Umeå, på bloggen 2009